

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
рішень Європейського суду
з прав людини
(лютий 2021 року)

Зміст

Стаття 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (право на життя)	4
HANAN v. Germany: ефективне розслідування наказу військовослужбовця про завдання авіаудару, унаслідок якого загинули сини заявника – відсутність порушення	4
Стаття 3 Конвенції (заборона катування)	8
X AND OTHERS v. Bulgaria: неефективне розслідування органами влади тверджень про сексуальні зловживання над дітьми в установі-інтернаті – порушення	8
Стаття 4 Конвенції (заборона рабства і примусової праці)	11
V.C.L. AND A.N. v. The United Kingdom: відсутність належного захисту жертв торгівлі людьми – порушення	11
Стаття 6 Конвенції (право на справедливий суд)	15
VOROTNIKOVA v. Latvia: недоведення до відома сторони у справі консультативних висновків державних органів – порушення	15
XHOXHAJ v. Albania: звільнення судді з посади у зв'язку із приховуванням набутого майна та нерозкриттям джерела походження коштів для його придбання – відсутність порушення	18
KUROCHENKO AND ZOLOTUKHIN v. Ukraine: нерозгляд судами кримінальних проваджень щодо заявників у зв'язку з неможливістю отримання матеріалів справ із території розташування судів, що тимчасово не є контрольованою Урядом – порушення	25
STICHTING LANDGOED STEENBERGEN AND OTHERS v. The Netherlands: доведення до відома рішення міської влади шляхом розміщення на вебсайті – відсутність порушення	36
IANCU v. Romania: підписання рішення суду його Головою замість судді, який після розгляду справи звільнився – відсутність порушення	38
Стаття 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя)	40
N.Ç. v. Turkey: незахист заявниці, імовірної жертви примусового заняття проституцією, упродовж розгляду кримінального провадження щодо її кривдників – порушення	40

Стаття 10 Конвенції (свобода вираження поглядів)	45
RAMAZAN DEMİR v. Turkey: необґрунтовані обмеження можливості ув'язненого мати доступ до вебсайтів із правничою інформацією з міркувань безпеки – порушення	45
GAWLIK v. Liechtenstein: розповсюдження лікарем інформації стосовно випадку евтаназії в лікарні, достовірність і правдивість якої він міг та повинен був перевірити – відсутність порушення	47
Стаття 14 Конвенції (заборона дискримінації)	51
JURČIĆ v. Croatia: відмова заявниці у працевлаштуванні на основі проходження нею процедури штучного запліднення – порушення	51
Стаття 1 Першого протоколу до Конвенції (захист права власності)	54
TOKEL v. Turkey: використання запатентованого винаходу заявника без дозволу та без компенсації – порушення	54
Рішення ЄСПЛ, ухвалені проти України	59

СТАТТЯ 2 КОНВЕНЦІЇ (ПРАВО НА ЖИТТЯ)

HANAN v. Germany (№ 4871/16)

Обставини справи

4 вересня 2009 року німецький полковник К., діючи у складі Міжнародних сил сприяння безпеці (МССБ) на підставі мандату, передбаченого Главою VII Статуту ООН, наказав завдати авіаудару по двох паливних танкерах, які були захоплені повстанцями Талібану в Афганістані, унаслідок чого були поранені як повстанці, так і цивільне населення. Прокурор Німеччини розпочав, а потім припинив розслідування у зв'язку з відсутністю підстав для притягнення до кримінальної відповідальності полковника К. (або співробітника штабу): відповідальність за Кодексом злочинів проти міжнародного права була виключена, оскільки в полковника К. не було необхідного умислу; відповідальність за Кримінальним кодексом була виключена, оскільки законність завдання авіаудару за міжнародним правом була актом виправданого захисту.

Заявник скаржився за статтею 2 Конвенції (право на життя) на відсутність ефективного розслідування авіаудару, унаслідок якого загинули, у тому числі, його двоє синів, і на те, що він не мав ефективного засобу правового захисту для оскарження рішення про припинення розслідування.

Оцінка Суду

Велика Палата ЄСПЛ констатувала, що існували «особливі ознаки», які обумовлювали існування «юрисдикційного зв'язку» стосовно процесуального обов'язку Договірної сторони Конвенції проводити розслідування згідно зі статтею 2 Конвенції, та по суті справи не встановила порушення статті 2 Конвенції, оскільки розслідування відповідало вимогам цієї статті.

Рішення Великої Палати ЄСПЛ заслуговує на увагу у двох аспектах. У ньому розвинуто усталену практику «юрисдикційного зв'язку» щодо зобов'язання проводити розслідування за статтею 2 Конвенції у випадку смертей, спричинених унаслідок активних бойових дій у межах екстериторіального збройного конфлікту. Крім того, у рішенні уточнено вимоги такого розслідування, коли Уряд посилається на МГП (Міжнародне гуманітарне право) як *lex specialis* до ЄСПЛ.

1. Велика Палата спочатку дослідила наявність «юрисдикційного зв'язку» щодо зобов'язання розслідування за статтею 2 Конвенції для цілей статті 1 Конвенції на основі

принципів, викладених у справі *Güzelyurtlu and Others v. Cyprus and Turkey* [ВП], пункти 188–90.

А) Велика Палата ЄСПЛ визнала, що принцип, відповідно до якого порушення національного кримінального розслідування випадків смерті, які відбулися поза юрисдикцією *ratione loci* держави, а не в межах здійснення її екстериторіальної юрисдикції, сам по собі був достатнім для встановлення юрисдикційного зв'язку між цією державою та родичами жертви, які звернулися до Суду (там само, пункти 188, 191 та 196) і не був застосовним у цій справі. Випадки смерті, які були предметом розслідування органами державної влади Німеччини, мали місце в контексті екстериторіальної воєнної операції в межах повноважень Ради Безпеки ООН, що діє згідно з положеннями Глави VII Статуту ООН, поза територією Договірних Держав Конвенції.

В) Нагадуючи, що «особливі ознаки» можуть установити юрисдикційний зв'язок, який уводить у дію процесуальне зобов'язання за статтею 2 Конвенції, навіть за відсутності факту розслідування чи порушеного провадження в Договірній Державі (рішення ЄСПЛ у справі *Güzelyurtlu and Others v. Cyprus and Turkey*, п. 190), Велика Палата ЄСПЛ визнала, що це також застосовується щодо екстериторіальних ситуацій, які перебувають поза сферою правової дії Конвенції та стосовно подій, які відбуваються в межах активних бойових дій під час збройного конфлікту (щодо останнього аспекту, рішення у справі *Georgia v. Russia* (II) [ВП], пункти 329–332), та надалі Велика Палата встановила такі особливі ознаки в цій справі: (i) Німеччина згідно із загальною частиною МГП повинна була розслідувати авіаудар (це стосувалось індивідуальної кримінальної відповідальності військовослужбовців німецьких збройних сил за потенційний військовий злочин), який відображав ступінь тяжкості ймовірного злочину; (ii) органам державної влади Афганістану з юридичних підстав було заборонено порушувати кримінальне провадження (відповідно до Угоди про статус військ МССБ держави, що надавали війська, мали виключну юрисдикцію щодо персоналу, який входив до складу МССБ стосовно будь-яких кримінальних чи дисциплінарних правопорушень на території Афганістану); та (iii) органи прокуратури в Німеччині були зобов'язані згідно з національним законодавством (пов'язаним із ратифікацією Німеччиною Римського статуту) розслідувати злочини, до кримінальної відповідальності у вчиненні яких будь-хто із громадян Німеччини притягався, зокрема, за військові злочини (як у більшості Договірних Держав, які беруть участь у військових дислокаціях за кордоном). Таким чином, Німеччина зберігала виключну юрисдикцію над своїми військами стосовно тяжких злочинів, які, крім того, вона була зобов'язана розслідувати відповідно до міжнародного та національного законодавства, і мала «особливі ознаки», які в сукупності спричинили існування юрисдикційного зв'язку щодо процесуального обов'язку провести розслідування відповідно до статті 2 Конвенції.

2. Незважаючи на те, що Велика Палата не розглядала питання наявності юрисдикційного зв'язку стосовно будь-якого матеріального зобов'язання за статтею 2 Конвенції (заявник на це не посилався), ЄСПЛ роз'яснив, що саме встановлення юрисдикційного зв'язку стосовно процесуального зобов'язання не означало, що матеріальний акт також підпадав під юрисдикцію держави або що зазначений акт відносився до цієї держави, а тому ЄСПЛ не ставив це під сумнів (*Banković and Others v. Belgium and Others* [ВП] (ухв.) або *Behrami and Behrami v. France and Saramati v. France, Germany and Norway* [ВП] (ухв.), обидві справи стосуються матеріального аспекту статті 2 Конвенції).

3. У зв'язку з матеріально-правовою колізією щодо вимог ефективного розслідування відповідно до чинних норм МГП та відповідно до статті 2 Конвенції (див. також рішення ЄСПЛ у справі *Georgia v. Russia* (II) [ВП], п. 325) Велика Палата не розглядала питання, чи були дотримані вимоги, що дозволяють урахувувати контекст та правила МГП при тлумаченні та застосуванні Конвенції за відсутності офіційного відступу за статтею 15 Конвенції, і таке питання було обмежено аналізом дотримання своєї усталеної практики за статтею 2 Конвенції. У зв'язку із цим Велика Палата визнала, що проблеми та труднощі, з якими зіштовхуються органи розслідування, враховуючи те, що смерть настала під час активних бойових дій у (екстериторіальному) збройному конфлікті, вплинули на розслідування в цілому таким чином, що під час розслідування, яке проводитиметься цивільними органами обвинувачення в Німеччині, необхідно керуватися стандартами, встановленими з розслідування випадків смерті в екстериторіальному збройному конфлікті (*Al-Skeini and Others v. the United Kingdom* [ВП], пункти 163–167, та *Jaloud v. the Netherlands* [ВП], п. 186).

На основі обставин справи Велика Палата дійшла висновку, що проведене органами влади Німеччини розслідування відповідало цим вимогам. Причина смерті синів заявника та інформація про особу (осіб), відповідальної (відповідальних) за це, були відомими, а факти, пов'язані з авіаударом, включаючи процес ухвалення рішень та процес перевірки цілей, були встановлені ретельно та в надійний спосіб для з'ясування законності застосування сили. Оцінка федерального прокурора щодо потенційного притягнення до кримінальної відповідальності полковника К. в основному ґрунтувалася на суб'єктивній оцінці полковника К. на момент завдання авіаудару та його розповіді (він діяв, ураховуючи припущення про відсутність мирного населення), що була достовірною і підтверджена свідченнями, які були негайно захищені та не могли бути змінені (аудіозаписи відповідного радіотрафіку та теплові зображення від інфрачервоних камер). Отже, оскільки Федеральний Конституційний суд, який прямо встановив, що розслідування Генерального прокурора відповідало вимогам статті 2 Конвенції, міг би скасувати його рішення про припинення

розслідування, то Велика Палата встановила, що заявник мав у своєму розпорядженні засіб для оскарження ефективності розслідування.

Висновок

Відсутність порушення статті 2 Конвенції у процесуальному аспекті (право на життя).

Рішення в цій справі ухвалене Великою Палатою *16 лютого 2021 року* є остаточним.

СТАТТЯ 3 КОНВЕНЦІЇ (ЗАБОРОНА КАТУВАННЯ)

X AND OTHERS v. Bulgaria (№ 22457/16)

Обставини справи

Заявники, рідні брати та сестри, народились у Болгарії і були усиновлені італійською парою. Згодом діти розповіли своїм прийомним батькам про сексуальні домагання над ними в Болгарії. Їхні батьки подали скарги до італійських органів влади, які у свою чергу надіслали скарги до органів влади Болгарії. Крім того, батьки контактували з італійським слідчим-журналістом, який опублікував статтю стосовно широкомасштабних сексуальних зловживань над дітьми в дитячому будинку, що привернуло увагу болгарських ЗМІ. У Болгарії було розпочато розслідування, які були припинені за відсутності доказів вчинення кримінального правопорушення. Палата Суду констатувала відсутність порушення статей 3 (в обох аспектах) та 8 Конвенції. Велика Палата дійшла висновку, що скарги мають бути розглянуті лише за статтею 3 Конвенції, визнала відсутність її порушення в матеріальному аспекті та констатувала порушення у процесуальному аспекті.

Оцінка Суду

Це рішення Великої Палати примітне тим, що в ньому роз'яснено зміст позитивного зобов'язання держави в контексті сексуальних зловживань над неповнолітніми, які перебувають на забезпеченні державою.

1. Щодо позитивних зобов'язань за матеріальним аспектом статті 3 Конвенції Велика Палата з посиланням на справи *O'Keefe v. Ireland* [ВП] та *Nencheva and Others v. Bulgaria* (справа за статтею 2 Конвенції) нагадала, що держави несуть підвищену відповідальність за захист дітей, які перебувають на її забезпеченні через їх особливо вразливе становище. У зв'язку із цим у рішенні проводиться чітке розмежування між, з одного боку, зобов'язанням створити законодавче та нормативне підґрунтя захисту і, з іншого боку, зобов'язанням вживати оперативних заходів із захисту конкретних осіб за певних обставин, які б виключали ризик жорстокого поводження. У цій справі:

спосіб застосування нормативно-правової бази (разом із відповідними положеннями кримінального закону, а також механізмами звітування та виявлення) не призвів до порушення статті 3 Конвенції. Зокрема, і що важливо, не було встановлено будь-якої системної проблеми стосовно сексуальних зловживань над малолітніми дітьми в установах-інтернатах, що б вимагала вжиття більш суворих заходів з боку органів влади;

оскільки заявники перебували під виключною компетенцією державних органів, останні мали посилений обов'язок вживати оперативних заходів та проявляти особливу ретельність. Проте, навіть застосувавши наведений у рішенні *Osman v. the United Kingdom* [ВП] тест, Велика Палата встановила, що його перший аспект не був установлений, оскільки не було достатньої інформації, щоб визнати, що болгарські органи влади знали чи мали знати про реальний та безпосередній ризик для заявників стати жертвами жорстокого поводження, що спричинив вищезгаданий обов'язок захищати їх від такого ризику.

2. Стосовно процесуального зобов'язання за статтею 3 Конвенції провести ефективне розслідування обґрунтованих тверджень про сексуальні зловживання над дітьми Велика Палата надала два ключових роз'яснення щодо його обсягу та змісту:

По-перше, таке процесуальне зобов'язання має тлумачитись у світлі зобов'язань, що виникають із застосованих міжнародних документів, а саме Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства («Ланцаротська Конвенція»).

По-друге, за аналогією зі своєю усталеною практикою за статтею 2 Конвенції (*Güzelyurtlu and Others v. Cyprus and Turkey* [ВП]) та посилаючись на Ланцаротську Конвенцію, Велика Палата визнала обов'язок співпраці з органами влади іншої держави складовою частиною процесуального зобов'язання за статтею 3 Конвенції у справах про зловживання в транснаціональному контексті, як і в цій справі.

Із цієї позиції, Велика Палата визнала, що болгарські слідчі органи не використали наявних механізмів розслідування та міжнародної співпраці, не вжили всіх розумних заходів зі з'ясування фактів та не провели повного й ретельного аналізу поданих їм доказів. Зокрема:

- вони не намагалися зв'язатись із батьками заявників (усиновлювачами) для того, щоб своєчасно надати їм необхідну інформацію та підтримку, щоб вони могли взяти активну участь у різних процесуальних діях;
- допити з іншими дітьми з установи-інтернату не були адаптовані до їхнього віку та зрілості та не були зафіксовані за допомогою відео;
- болгарські органи влади не оцінили необхідності запитувати допит / інтерв'ю із заявниками та їхніми батьками. У зв'язку із цим вони могли б вжити заходів із допомоги та підтримки заявників у їх подвійному статусі як потерпілих та свідків і могли б прибути до Італії в межах надання взаємної правової допомоги чи просити органи влади Італії ще раз поговорити із заявниками. Навіть якби вони не намагалися безпосередньо поговорити із заявниками, вони принаймні могли б клопотати до своїх італійських колег про надання відеозаписів повідомлень заявників із метою оцінки їхньої достовірності. Різні психологи, які говорили із заявниками в Італії, також могли надати відповідну інформацію;

- аналогічно болгарські органи влади мали б, у межах міжнародної судової співпраці, звернутись із проханням про проведення медичного огляду заявників;
 - болгарські органи влади не намагались опитати всіх дітей, яких зазначили заявники, які, як стверджувалось, стали жертвами або зловживань, або зловживань, які становили жорстоке поводження, що входило до процесуального зобов'язання з пролиття світла на факти справи;
 - органи влади не розглянули питання поступового та пропорційного вжиття слідчих заходів більш таємного характеру, таких як стеження за територією інтернату, прослуховування телефонних дзвінків чи перехоплення телефонних та електронних повідомлень, а також використання агентів під прикриттям;
 - незважаючи на твердження про те, що фотограф зробив фото, слідчі не розглядали можливість проведення обшуку його студії та вилучення медіафайлів, на яких вони могли бути збережені;
- У підсумку, зазначені недоліки були достатньо серйозними для того, щоб Велика Палата дійшла висновку про неефективність розслідування для цілей статті 3 Конвенції, протлумаченої у світлі інших застосовних міжнародних документів, та, зокрема, Ланцаротської Конвенції.

Висновок

Відсутність порушення статті 3 Конвенції (заборона катування) у матеріальному аспекті.
Порушення статті 3 Конвенції у процесуальному аспекті.

Рішення в цій справі ухвалене Великою Палатою 2 лютого 2021 року та є остаточним.

СТАТТЯ 4 КОНВЕНЦІЇ (ЗАБОРОНА РАБСТВА І ПРИМУСОВОЇ ПРАЦІ)

V.C.L. AND A.N. v. The United Kingdom (№№ 77587/12 та 74603/12)

Обставини справи

Справа стосувалася двох в'єтнамських юнаків, які, як встановлено працівниками правоохоронних органів, працювали на фермах із вирощування коноплі. Їх було заарештовано та визнано винними у вчиненні злочинів, пов'язаних з обігом наркотичних засобів; вони визнали свою вину. Після засудження їх утримували у виправних установах для неповнолітніх. Надалі компетентний орган визнав юнаків жертвами торгівлі людьми. Однак органи прокуратури, переглянувши обвинувальний акт, дійшли висновку, що вони не є жертвами торгівлі людьми, і апеляційний суд установив, ураховуючи фактичні обставини кожної справи, що рішення про притягнення до відповідальності було обґрунтованим.

Заявниками у справі, В. С. Л. та А. Н., є громадяни В'єтнаму, які народились у 1994 та 1992 роках і проживають відповідно в містах Міддлсексі та Лондоні (Велика Британія).

Вони скаржилися відповідно до статей 4 та 6 Конвенції на їх переслідування та засудження за злочини, пов'язані з обігом наркотичних засобів, після віднайдення їх на фермах із вирощування коноплі, коли заявники ще були неповнолітніми. У той час керівництво відповідних правоохоронних органів указувало, що в'єтнамські підлітки, які перебували на фермах із вирощування коноплі, швидше за все стали жертвами торгівлі людьми. Після засудження обидва заявники у справі державними органами влади (компетентним органом, відповідальним за встановлення того, чи було здійснено торгівлю людьми з метою експлуатації) були визнані жертвами торгівлі людьми.

6 травня 2009 року В. С. Л. був виявлений поліцією під час вжиття заходів із боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів у м. Кембриджі. Під час допиту в поліції заявник стверджував, що йому на той час було 15 років, а усиновитель незаконно ввіз його до Великої Британії. Його зустріли двоє чоловіків, які відвезли його на ферму з вирощування коноплі, де підлітка було працевлаштовано. Заявника було обвинувачено у виробництві контрольованого наркотичного засобу.

Національні суди встановили, що на той час він досяг 17-річного віку (хоча пізніше було встановлено, що йому було 15 років).

Хоча соціальні служби та неурядова організація висловлювали занепокоєння тим, що він міг бути жертвою торгівлі людьми, 20 серпня 2009 року він визнав свою вину у виробництві наркотичних засобів. Він був засуджений до 20 місяців позбавлення волі у виправній колонії для неповнолітніх.

21 квітня 2009 року поліція прийшла до місця проживання в м. Лондоні після повідомлень про вчинення крадіжки. Вони виявили там велику ферму з вирощування коноплі, на якій перебували А. Н. та кілька інших громадян В'єтнаму.

Під час допиту А. Н. назвав свій рік народження – 1972 (пізніше було встановлено, що справжній рік народження заявника – 1992). Він заявив, що після прибуття до Великої Британії він зустрів кількох в'єтнамців, які піклувалися про нього. Його повезли на ферму з вирощування коноплі, де влаштували працювати без виплати заробітної плати.

А. Н. було пред'явлено обвинувачення у виробництві контрольованого наркотичного засобу, і за порадою свого адвоката він визнав свою вину у липні 2009 року. Йому було призначено покарання у виді позбавлення волі строком на 18 місяців та виправні роботи.

У подальшому соціальний працівник Національного товариства з питань запобігання жорсткому поводженню з дітьми – Національна консультативна та інформаційна служба щодо торгівлі дітьми – дійшов висновку, що були достатні докази того, що А. Н. був жертвою торгівлі дітьми, пов'язаної з його примусовою працею та ув'язненням на фермі з вирощування канабісу.

Обом заявникам було дозволено оскаржити ці рішення з поновленням строку на оскарження. Вони, серед іншого, стверджували, що їм як жертвам торгівлі людьми не могло бути пред'явлено обвинувачення. 20 лютого 2012 року Апеляційний суд установив, що жертви торгівлі людьми автоматично не набували імунітету від пред'явлення обвинувачення. У будь-якому разі, на думку суду, зобов'язання Великої Британії згідно з міжнародним правом передбачати можливість не карати жертв торгівлі людьми може бути виконане органами прокуратури, які на свій розсуд вирішують не притягувати до відповідальності у відповідних справах. Це вимагає ухвалення прокурором рішення, обґрунтованого всіма наявними доказами у справі. Апеляційні скарги заявників були відхилені, оскільки щодо кожного із заявників суд установив, що рішення про притягнення до кримінальної відповідальності було достатньо обґрунтованим і це не було зловживанням правом. Однак покарання В. С. Л. було зменшено до 12 місяців позбавлення волі, а А. Н. – до чотирьох місяців та виправних робіт.

Заявникам було відмовлено в подачі скарг до Верховного суду. Подана В. С. Л. вдруге заява теж не була задоволена, оскільки Апеляційний суд констатував, що «рішення про притягнення до кримінальної відповідальності [було] достатньо обґрунтованим».

Посилаючись на статтю 4 Конвенції (заборона рабства і примусової праці) та пункт 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд), заявники скаржилися в основному на те, що органи державної влади не захистили їх після встановлення факту торгівлі людьми і що ці органи не провели належного розслідування щодо торгівлі людьми (В. С. Л.) та на справедливість судового розгляду справи.

Оцінка Суду

ЄСПЛ зазначив, що дотепер він не мав змоги розглянути справу щодо ймовірної жертви торгівлі людьми, яка пізніше була обвинувачена в кримінальному порядку. ЄСПЛ зазначив, що відповідні міжнародні договори не забезпечують імунітету від переслідування, хоча держави мають право не переслідувати осіб у справах там, де примусова злочинна діяльність, встановлена на ранніх етапах, є очевидною. Крім того, ЄСПЛ вважав, що переслідування потенційних жертв торгівлі людьми може суперечити обов'язку держави вжити оперативних заходів для їх захисту там, де є достовірна підозра у торгівлі людьми. Як тільки органам державної влади стало відомо про таку підозру, особа повинна бути належним чином оцінена відповідним кваліфікованим спеціалістом. Рішення про притягнення до кримінальної відповідальності має бути ухвалено лише за результатами такої оцінки, особливо у справах, де йде мова про неповнолітніх, а прокуророві потрібні чіткі причини, що відповідають міжнародному праву, щоб не погодитися із цією оцінкою.

В. С. Л. був знайдений під час вжиття оперативних заходів на фермі з вирощування коноплі, коли він ще був неповнолітнім. Хоча А. Н. спочатку заявляв, що йому 37 років, приблизно через тиждень після його арешту було встановлено, що йому було лише 17 років. Для ЄСПЛ той факт, що заявники були знайдені на фермах із вирощування коноплі, коли вони були ще неповнолітніми, сам собою повинен бути достовірною підозрою, що вони стали жертвами торгівлі людьми. Однак замість того, щоб направити їх до компетентного органу, їх було обвинувачено в кримінальних правопорушеннях та надано право зізнатись. У подальшому органи прокуратури переглянули свої рішення щодо притягнення до кримінальної відповідальності та дійшли висновку про їх обґрунтованість, адже заявники не стали жертвами торгівлі людьми. Однак, на думку ЄСПЛ, сторона обвинувачення не навела чітких причин, що відповідають визначенню торгівлі людьми, для того, щоб дійти висновку, що відрізнявся від висновку компетентного органу.

Незважаючи на те, що справи заявників згодом були розглянуті апеляційним судом (двічі у справі В. С. Л.), ЄСПЛ зазначив, що його перегляд обмежувався міркуванням про те, чи зловживала прокуратура своїми процесуальними правами. Крім того, встановивши, що рішення про притягнення до кримінальної відповідальності було обґрунтованим, суд, як і органи прокуратури, керувався факторами, які, ймовірно, не лежали в основі поняття торгівлі людьми в межах міжнародного права.

Таким чином, ЄСПЛ встановив, що органи державної влади не вжили належних оперативних заходів для захисту В. С. Л. та А. Н., обидва з яких були потенційними жертвами торгівлі людьми.

Пункт 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд)

ЄСПЛ повторив, що він повинен був установити, чи невизнання заявників потенційними жертвами торгівлі людьми порушувало питання, передбачені Конвенцією, чи заявники відмовилися від своїх прав та чи було провадження в цілому справедливим.

ЄСПЛ встановив, що хоча зізнання заявників були однозначними, за відсутності оцінки того, чи було здійснено торгівлю щодо заявників у справі, ці зізнання не були надані «із повним усвідомленням фактів». Тому ЄСПЛ дійшов висновку, що вони не відмовилися від своїх прав відповідно до статті 6 Конвенції.

Незважаючи на те, що органи державної влади надали заявникам певні зауваження після винесення їм обвинувальних вироків, ЄСПЛ все ж установив, що відсутність оцінки того, чи були заявники жертвами торгівлі людьми, потенційно завадило їм зібрати докази, які могли б допомогти їх захисту. Крім того, ЄСПЛ не вважав, що ця «несправедливість» могла бути виправлена в апеляційному порядку, оскільки (як було зазначено) перегляд апеляційним судом обмежувався розглядом питання про те, чи було обвинувачення процесуальним зловживанням, і він керувався тими факторами, які, як видно, не відповідали визначенню поняття торгівлі людьми в межах міжнародного права.

Отже, провадження по суті не було справедливим, що призвело до порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

Висновок

Порушення статті 4 Конвенції (заборона рабства і примусової праці).

Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 16 лютого 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

СТАТТЯ 6 КОНВЕНЦІЇ (ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД)

VOROTNIKOVA v. Latvia (№ 68188/13)

Обставини справи

Справа стосувалася пенсійного спору, який було вирішено на основі стверджувано незаконно здобутих документів, що не були доведені до відома сторін. Заперечення заявниці не були долучені судом до матеріалів справи.

18 січня 2011 року заявниця подала заяву про достроковий вихід на пенсію у зв'язку з доглядом за дитиною-інвалідом до її смерті у віці семи років. Органи влади відхилили заяву, вказавши, що згідно з відповідним законодавством пенсія надається лише тим особам, які доглядають за дитиною до досягнення нею восьми років.

Заявниця оскаржила цю відмову до адміністративних судів. Вона виграла суд в першій інстанції, проте це рішення скасував Адміністративний регіональний суд в порядку апеляції.

У своїй касаційній скарзі заявниця вказувала, що відповідний Закон про державні пенсії було неправильно протлумачено. Верховний суд звернувся з проханням про надання висновків щодо цього до трьох державних установ; ці висновки не були доведені до відома заявниці. Заявниця далі заперечила проти цих висновків, проте її заперечення не були долучені до матеріалів справи, і Верховний суд також указав, що такі дії не були передбачені Законом про адміністративну процедуру. Зрештою, Верховний суд відмовив у задоволенні скарги заявниці.

Посилаючись на пункт 1 статті 6 Конвенції, заявниця скаржилася, що її справа була вирішена на основі незаконно здобутих доказів / матеріалів, які не були доведені до її відома / не були направлені їй у порушення принципу змагального провадження.

Оцінка Суду

У цій справі ЄСПЛ зауважив, що стаття 30 Закону про адміністративну процедуру дозволяє Сенату Верховного суду запитувати висновки від державних установ. Оскільки установи, яким запропоновано надати такі висновки, не мають статусу сторін у провадженні (див. пункт 13 цього рішення), Суд не визнав переконливим аргумент заявниці про те, що такий запит не міг бути зроблений на стадії касаційного провадження. Тому Суд відхилив твердження заявниці про те, що ці висновки були отримані незаконно (пункт 23 рішення).

Що стосується факту непоінформованості заявниці про отримані висновки, ЄСПЛ зауважив, що згідно з принципом «об'єктивного розслідування» (див. пункти 13 та 16 цього рішення) Сенат Верховного суду запросив ці висновки з метою ухвалення обґрунтованого

рішення щодо правильності тлумачення застосованої норми права. Тлумачення цієї норми права було суттю правового спору, що розглядався Сенатом Верховного суду, і воно визначало результат розгляду справи заявниці. Тому Суд підсумував, що ці висновки були надані явно з метою впливу на рішення суду, хоча вони й не мали обов'язкового характеру. Відповідно, заявниця могла розумно очікувати, що з нею будуть радитися з приводу того, чи потребують ці матеріали її коментарів. Як Суд зазначив вище, така позиція є незмінною в разі, якщо зауваження стосуються нейтрального питання, яке має вирішуватися судом, або ж, на думку відповідного суду, не містять будь-яких фактів чи аргументів, які не розглядалися раніше (*Zagrebačka banka d.d.*, § 197, та *Juričić*, § 73, цитовані вище). Вплив таких висновків на рішення Сенату Верховного суду є незначним (порівняйте *Nideröst-Huber*, цитовані вище, § 27) (пункт 24 рішення).

Щодо заперечення Уряду про те, що заявниця була проінформована про своє право на ознайомлення з матеріалами справи, ЄСПЛ нагадав, що можливість ознайомлення з матеріалами справи сама по собі не є достатньою гарантією забезпечення права заявниці на змагальне провадження (див. *Göç v. Turkey* [ВП], no. 36590/97, § 57, ECHR 2002-V, та *Milatová and Others*, цит. вище, § 61). Тому з метою забезпечення справедливості Сенат Верховного суду мав би проінформувати заявницю про отримання висновків державних установ, і в разі її бажання вона могла б надати свої письмові зауваження. На основі наявної інформації (пункти 10, 13 та 14 цього рішення) ЄСПЛ зауважив, що вищенаведена вимога імпліцитно існує в усталеній практиці Суду стосовно права на змагальне провадження, яке є складовою частиною права на справедливий суд, і вона не була передбачена національним законодавством (пункт 25 рішення).

Окрім цього, коментарі заявниці на висновки державних установ не були долучені до матеріалів справи з тієї підстави, що Закон про адміністративну процедуру не передбачав можливості коментувати висновки державних установ, які не були стороною у провадженні. ЄСПЛ нагадав, що гарантії, обумовлені правом на змагальне провадження, не обмежуються зауваженнями сторін провадження (див. *Ferreira Alves*, цит. вище, § 38). В усталеній практиці Суду ці гарантії є також застосовними до інших випадків, зокрема щодо доказів чи висновків, отриманих за ініціативою суду (див. *Krčmář and Others*, *Juričić*, та *Zagrebačka banka d.d.*, всі цит. вище). ЄСПЛ намагався визначити, чи були твердження / аргументи подані з метою впливу на рішення суду. Як встановлено вище (див. пункт 24 цього рішення), це мало місце у справі (пункт 26 рішення).

Наведені вище міркування були достатніми для висновку Суду про те, що в цій справі дотримання права на справедливий суд, гарантованого пунктом 1 статті 6 Конвенції, вимагало, щоб заявниці була надана можливість ознайомитись із висновками державних установ, отриманих на запит Сенату Верховного суду, та надати свої зауваження (пункт 27 рішення).

Тому в цій справі було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції.

Висновок

Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 4 лютого 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

ХНОХНАЈ v. Albania (№ 15227/19)

Обставини справи

Справа стосувалася судді Конституційного суду, яка була звільнена з посади за результатами провадження, розпочатого щодо неї як частини виключного процесу з повторного оцінювання відповідності всіх суддів та прокурорів в Албанії займаним посадам, інакше відомого як процес перевірки. Справу заявниці розглянули органи, що здійснюють перевірку, а її звільнення було підтверджено рішенням Апеляційної палати, ухваленим за результатами закритого засідання.

Заявниця у справі, А. Х., є громадянкою Албанії, яка народилася в 1970 році та проживає в м. Нью-Йорку (США).

Передумови

Результати досліджень суспільних думок упродовж декількох років демонстрували, що в Албанії суспільство занепокоєне рівнем стверджуваної корупції в системі правосуддя. Зокрема, вказувалося, що були поширеними явища «відкатів» за призначення суддів, хабарів прокурорам за припинення справ та суддям за відкладення розгляду та ухвалення рішень на користь певних сторін.

У 2016 році Парламентом Албанії було внесено зміни до Конституції та ухвалено Закон «Про перехідні положення щодо повторного оцінювання суддів та прокурорів» (далі – Закон про перевірку), щоб забезпечити проведення реформи. Усі судді та прокурори підлягали перевірці новоствореною Незалежною кваліфікаційною комісією (далі – Комісія) як першою інстанцією та Апеляційною палатою як апеляцією. Перевірка полягала в повторному оцінюванні за такими трьома критеріями: оцінка активів, що належать особі, яку перевіряють, та членам її / його сім'ї, перевірка доброчесності щодо можливих зв'язків з організованою злочинністю та оцінка професійної компетентності.

Венеційська Комісія висловила думки як щодо конституційних змін, так і щодо Закону про перевірку, зазначивши, що перевірка суддів та прокурорів була виправданою та необхідною для Албанії, «щоб захистити себе від такого негативного явища як корупції, яка, якщо не вирішити проблему, може повністю знищити судову систему». Конституційний суд Албанії визнав конституційним Закон про перевірку.

Справа заявниці

У 1995 році заявниця була призначена суддею Окружного суду м. Тирана, а згодом стала членом Вищої ради правосуддя. У 2010 році вона була обрана суддею Конституційного суду строком на 9 років. Із 2003 року вона та її партнер, який також був державним службовцем, щороку декларували свої активи. У 2016 році вона подала три окремі декларації, а саме: декларацію про майновий стан судді, декларацію доброчесності та родинних зв'язків, а також форму самооцінки відповідно до Закону про перевірку. Що стосується декларації про майновий стан, заявниця, серед іншого, повідомила, що вона володіє квартирою площею 101 кв. м та є власницею рахунків в іноземних банках.

У листопаді 2017 року було сформовано групу Комісії, яка розпочала розслідування щодо декларацій заявниці через її статус судді Конституційного суду. У березні 2018 року Комісія повідомила заявниці про свої попередні висновки, вказуючи на невідповідності щодо деяких активів заявниці та її нібито неправомірно набутих ліквідних коштів упродовж певних років. Окрім цього, представник громадськості поскаржився на конфлікт інтересів між нею та її батьком, унаслідок чого вона не заявила самовідводу від розгляду конституційної скарги, поданої цією особою. Відповідно до закону тягар доказування покладено на неї, щоб обґрунтувати законність походження активів, і вона мала надати пояснення щодо цих розбіжностей. Заявниця подала великі за обсягом письмові та усні пояснення під час відкритого судового засідання.

4 червня 2018 року Комісія проголосила своє рішення, встановивши, що стосовно квартири площею 101 кв. м не було доведено, що заявниця та її партнер мали достатньо законного доходу для придбання цього нерухомого майна. Крім того, вона не надала достовірні відомості щодо джерела походження її доходів, за які було придбано це нерухоме майно, і кілька років не зазначала про квартиру у своїх деклараціях про майновий стан судді. До того ж юридичних підтверджувальних документів, які б обґрунтовували законність використаного джерела доходу, не було. Водночас Комісія постановила, серед іншого, що заявниця не врегулювала конфлікт інтересів і не заявила самовідводу в межах конституційного провадження, на яке скаржився представник громадськості. У результаті цих порушень було ухвалено рішення про звільнення заявниці з посади судді.

Заявниця звернулася до Апеляційної палати, надавши розширені аргументи, зокрема, що її звільнення було непропорційним, а також, що оцінювання було, серед іншого, несправедливим, упередженим та суперечило законодавству. Апеляційну скаргу розглядали в межах закритого судового засідання. Апеляційна палата навела обґрунтовані висновки щодо процедури, що проводилася органами, уповноваженими проводити перевірку, та критеріїв повторної перевірки. Що стосується оцінки активів, Апеляційна палата скасувала деякі висновки Комісії, але підтримала висновок про те, що заявниця та її партнер не мали достатнього доходу для придбання квартири площею 101 кв. м; вона подала недостовірні дані та приховувала цей актив протягом декількох років. Щодо

необґрунтованих ліквідних активів у певні роки Апеляційна палата вказала, що «заявниця не змогла переконливо пояснити законне джерело цих грошових сум; вона намагалася приховати та подати неточні відомості про ліквідні активи; і вона та [її партнер] не обґрунтували законність цих грошових сум». Надалі Апеляційна палата встановила, що її партнер протягом років не вказував суму грошових коштів, тим самим порушуючи закон, і що заявниця не розкривала своїх рахунків в іноземних банках у щорічних деклараціях про майновий стан судді. Зрештою, що стосується оцінки професійної компетентності, було встановлено, що незаявлення заявницею самовідводу в межах конституційного провадження підірвало довіру громадськості до системи правосуддя. Рішення про звільнення заявниці з посади судді було залишено без змін, і воно набуло статусу остаточного.

Посилаючись на статтю 6 Конвенції (право на справедливий суд), заявниця скаржилася на те, що органи, що здійснювали перевірку, не були незалежними та неупередженими, зокрема, їх члени не мали необхідного професіоналізму й були призначені без участі судової влади; органи висунули «звинувачення» і вирішили питання по суті «обвинувачення». Вона також скаржилася відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції на несправедливість провадження у її справі з низки причин. Посилаючись на статтю 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя), заявниця скаржилася на свавільність її звільнення.

Оцінка Суду

Пункт 1 статті 6 Конвенції

Європейська комісія, яка представляє Європейський Союз, подала свої заяви як третя сторона у справі.

1. Дотримання принципу «незалежного та неупередженого суду, встановленого законом»

По-перше, ЄСПЛ, ухваливши рішення про застосовність статті 6 Конвенції виключно в її цивільному аспекті, вказав, що, беручи до уваги достатньо чітку правову основу (тобто Конституцію та Закон про перевірку), яка передбачала створення Комісії та Апеляційної палати, їх виключна юрисдикція та компетенція здійснювати перехідну повторну оцінку суддів, прокурорів, юрисконсультів та помічників, а також їх створення у справі заявниці, органи перевірки були створені та сформовані в законний спосіб і, таким чином, були «судом (-ами), встановленим (-ими) законом».

ЄСПЛ не вбачив жодних доказів відсутності незалежності з боку Комісії або Апеляційної палати. ЄСПЛ не ставив під сумнів спосіб призначення членів органів, що проводять перевірку, оскільки їх призначення здійснювалось у порядку, встановленому законом. З

матеріалів справи вбачалося, що після призначення вони не зазнавали жодного тиску з боку органів виконавчої влади під час розгляду справи заявниці. Те, що члени органів перевірки не були представлені із суддівського корпусу, відповідало духу та цілям процесу перевірки, зокрема, у спробі уникнути будь-яких окремих конфліктів інтересів та забезпечити довіру громадськості до процесу. Установлений строк їхніх повноважень був зрозумілим з огляду на екстраординарний характер процесу перевірки. ЄСПЛ був переконаний, що національне законодавство передбачало гарантії їх незмінності та належного функціонування.

Щодо неупередженості ЄСПЛ зазначив, що в Комісії не було «плутанини ролей»: законом був установлений обов'язок розпочати розслідування, яке не залежало від обвинувачень Комісії в неналежній поведінці заявниці; її попередні висновки ґрунтувалися на наявній інформації без урахування захисту заявниці; і Суд ухвалив своє остаточне рішення про дисциплінарну відповідальність заявниці на підставі всіх наявних матеріалів, включаючи докази та аргументи, подані заявницею під час публічного слухання справи. На думку ЄСПЛ, сам факт того, що Комісія зробила попередні висновки у справі заявниці, був недостатнім, щоб викликати об'єктивно виправдані побоювання щодо її неупередженості. Що стосується Апеляційної палати, ЄСПЛ зазначив, що заявниця не навела жодних аргументів, які можуть бути розглянуті по суті. ЄСПЛ також був переконаний, що Апеляційна палата мала повну юрисдикцію щодо розгляду підстав її скарги та було ухвалено детальне рішення у справі. Таким чином, ЄСПЛ не встановив жодного порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо стверджуваної відсутності незалежності та неупередженості органів перевірки.

2. Дотримання вимог справедливості

ЄСПЛ повторив, що заміна національних судів не є його завданням. Насамперед національні органи влади, зокрема суди, повинні вирішувати проблеми тлумачення національного законодавства та оцінювати докази.

По-перше, ЄСПЛ зазначив, що початок розслідування Комісією відповідав закону. По-друге, заявниці були надані попередні висновки. На думку ЄСПЛ, результати розслідування мали б дозволити заявниці усвідомити серйозність попередніх висновків та підготувати свій захист. Заявниця, яку представляв адвокат за її власним вибором, надала великі за обсягом матеріали з аргументами та зауваженнями. Ознак того, що їй бракувало часу та засобів для підготовки свого захисту, не було.

Звинувачення заявниці в тому, що Комісія приховувала докази, на думку ЄСПЛ, не було обґрунтованим будь-якими доказами в матеріалах справи та було «лише припущенням». Комісія мала повну юрисдикцію з усіх питань факту та права й ухвалила рішення з наведенням належних причин у відповідь на основні аргументи заявниці.

Зрештою, ЄСПЛ постановив, що Апеляційна палата була наділена повною юрисдикцією стосовно розглядуваних нею справ та розглянула кожен з аргументів скарги заявниці, включаючи відмову прийняти нові докази, надавши достатні підстави для свого рішення. Таким чином, ЄСПЛ не встановив жодного порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо стверджуваної несправедливості провадження.

3. Дотримання вимоги щодо публічного слухання справи в Апеляційній палаті

ЄСПЛ повторив, що він визнав, що право на публічне слухання передбачає право на усне слухання принаймні в одній інстанції. Крім того, Суд заявив, що дисциплінарне провадження щодо суддів має проводитися без усного розгляду лише за виключних підстав.

ЄСПЛ зазначив, що Комісія провела засідання публічно, яке було незалежним та неупередженим, і що заявниця не подавала клопотання про проведення усного слухання в Апеляційній палаті, яка, крім того, навела належні причини для непроведення публічного слухання. З огляду на характер апеляційного провадження, під час якого вона мала повну можливість викласти свої аргументи в письмовій формі, не було необхідності заслуховувати свідків та брати інші усні докази, проведення публічного слухання не було суворо обов'язковим. Таким чином, ЄСПЛ не встановив порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо нібито відсутності публічного слухання справи в Апеляційній палаті.

4. Дотримання принципу правової визначеності

ЄСПЛ повторив, що строки давності є важливими для забезпечення правової визначеності. Однак ЄСПЛ заявив, що аудит активів як антикорупційний захід має характерні особливості, враховуючи те, що активи накопичувалися протягом усього життя, а національні органи влади повинні були оцінити законність загальної суми активів, набутих особами, які підлягають перевірці.

ЄСПЛ зазначив, що негативні висновки щодо заявниці були зроблені стосовно розкриття інформації, наданої в декларації про перевірку майнового стану та попередніх деклараціях, поданих упродовж багатьох років. Хоча заявниця була поставлена в дещо складне становище, аби виправдати законний характер основних джерел фінансування, які слугували підставою для придбання квартири площею 101 кв. м, це частково було пов'язано з її нерозкриттям цього активу на момент придбання. Крім того, заявниця не надала жодних підтверджувальних документів, які б обґрунтовували існування об'єктивної неможливості продемонструвати законний характер фінансових джерел, що було пом'якшувальною обставиною, передбаченою Законом про перевірку. Крім того, *per se* не було свавільним те,

що тягар доказування перекладено на заявницю у процесі перевірки після попередніх висновків органу.

Таким чином, ЄСПЛ не встановив жодного порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо стверджуваного порушення принципу правової визначеності.

Стаття 8 Конвенції

ЄСПЛ заявив, що звільнення з посади становило втручання у право заявниці на повагу до приватного життя, яке відповідало національному законодавству та переслідувало легітимну мету відповідно до Конвенції. Звільнення з посади було, мабуть, найсерйознішим дисциплінарним стягненням, яке могло бути накладено на особу, що вимагало дуже вагомих доказів порушення суддею професійних норм та етики. Оцінюючи необхідність вжиття таких заходів, ЄСПЛ взяв до уваги «нагальну соціальну потребу» в Албанії реформувати систему правосуддя через «тривожний» рівень корупції в судовій системі.

Оцінюючи, чи були причини, викладені органами, що здійснюють перевірку, «відповідними та достатніми», ЄСПЛ дослідив підстави, що призвели до звільнення заявниці з посади, зокрема оцінку майна та професійної компетентності.

Що стосується оцінки активів, він зазначив, що заявниця повинна була обґрунтувати законність походження коштів, за які вона придбала нерухоме майно. ЄСПЛ не встановив нічого свавільного чи явно необґрунтованого у відповідних національних рішеннях, у яких дійшов висновку, що заявниця брала участь у придбанні квартири площею 101 кв. м, яку вона не декларувала протягом декількох років. ЄСПЛ зіслався на міжнародні принципи, які вимагали від суддів дотримання особливо високих стандартів доброчесності під час вирішення особистих справ поза судом – бездоганно з точки зору розумного спостерігача – з метою підтримання та зміцнення довіри громадськості й підтвердження віри в доброчесність судової влади. ЄСПЛ також відзначив національні висновки, згідно з якими заявниця не мала достатнього доходу для виправдання ліквідних активів у певні роки, не розкрила походження коштів на своїх іноземних банківських рахунках і її партнер своєчасно не повідомив про значну суму коштів, що є порушенням відповідного законодавства.

Що стосується оцінки професійної компетентності, ЄСПЛ вважав, що з урахуванням обставин цієї справи органи, що проводили перевірку, не надали належних підстав для обґрунтування висновку про підрив довіри громадськості до системи правосуддя через нібито неможливість заявниці заявити самовідвід у межах конституційного провадження. Крім того, ЄСПЛ повторив, що не завжди необхідним є автоматична дискваліфікація судді, який мав кровно-споріднені зв'язки з іншим суддею, який брав участь в інших провадженнях стосовно однієї або всіх сторін процесу, особливо для такої країни, як Албанія. Незважаючи

на це, ЄСПЛ вважав, що висновки, зроблені щодо оцінки активів, були достатньо серйозними відповідно до національного законодавства, аби виправдати звільнення заявниці з посади.

ЄСПЛ визнав, посилаючись на висновки національних судів, що звільнення заявниці з посади було пропорційним. Наявність обмежених санкцій у Законі про перевірку відповідало духу процедур із перевірки, що в межах виключного процесу направлені на позбавлення системи правосуддя від корупційних елементів та збереження її здорової частини.

Окрім того, ЄСПЛ вважав, що довічне позбавлення заявниці права обіймати посаду в судовій системі Албанії на підставі невідповідності критерію професійної етики відповідало забезпеченню доброчесності суддівського корпусу та довіри громадськості до системи правосуддя. Така заборона була тим більше виправданою з огляду на національний контекст постійного укріплення верховенства права. Таким чином, не було порушення статті 8 Конвенції.

Висновок

Відсутність порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд) щодо відсутності незалежності та неупередженості (безсторонності) органів, що проводили оцінювання суддів.

Відсутність порушення пункту 1 статті 6 Конвенції в частині несправедливості провадження.

Відсутність порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо стверджуваної відсутності публічного слухання справи в Апеляційній палаті.

Відсутність порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо стверджуваного порушення принципу правової визначеності.

Відсутність порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 9 лютого 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

Обставини справи

Справа стосувалася триваючих кримінальних проваджень проти заявників щодо правопорушень, учинених на частині території Луганської області, непідконтрольній Урядові України. Ці справи не можуть бути розглянуті, оскільки органи державної влади не мають доступу до матеріалів цих проваджень.

Провадження до подій 2014 року

Справа першого заявника

19 вересня 2010 року заявника було заарештовано за підозрою у вчиненні вбивства у м. Перевальську Луганської області. 22 вересня 2010 року рішенням Перевальського районного суду обрано заявникові запобіжний захід у виді тримання під вартою для забезпечення належної поведінки під час провадження.

27 вересня 2013 року рішенням Алчевського міського суду Луганської області заявника було засуджено до чотирнадцяти років і шести місяців позбавлення волі за вбивство, крадіжку та викрадення транспортного засобу. Він був засуджений за завдання ударів ножом таксисту; очевидців учинення злочину не було.

Висновки суду обґрунтовані показаннями низки свідків та результатами судово-медичних експертиз, даних мобільного телефону, результатами співставлення між початковими зізнаннями заявника, записаними на відео, і його подальшими запереченнями, іншими доказами у справі. Ураховуючи оцінку доказів у справі, національний суд дійшов висновку, що первинне зізнання заявника, надане у присутності адвоката та записане на відео, було більш достовірним та узгоджувалося з іншими доказами (включно з різними висновками судово-медичних експертів щодо нанесення тілесних ушкоджень, ніж подальше невизнання ним вини).

Національний суд вирішив, що строк ув'язнення обчислюється з моменту взяття під варту заявника і він повинен залишатися під вартою на час розгляду справи в порядку апеляції.

11 жовтня 2013 року заявник звернувся до Луганського обласного апеляційного суду, який на той час розташовувався у м. Луганську. У своїй апеляційній скарзі заявник детально оскаржив оцінку доказів судом першої інстанції, стверджуючи, що докази свідчать про його невинуватість.

Справа другого заявника

15 липня 2013 року міліція порушила кримінальну справу проти другого заявника у зв'язку з незаконним видобутком вугілля в Антрацитівському районі Луганської області. Відповідно до національного законодавства інформація про ці провадження, включаючи

ім'я заявника та пред'явлені обвинувачення, була внесена до національного Єдиного реєстру досудових розслідувань.

16 липня 2013 року слідчий суддя Ленінського районного суду м. Луганська обрав другому заявникові запобіжний захід у виді застави в розмірі 2125 євро в українських гривнях і наклав на нього зобов'язання не залишати свого місця проживання (на той час він був зареєстрований за місцем проживання у м. Антрациті) без відповідного дозволу. Таке зобов'язання було встановлено на період до 16 жовтня 2013 року.

25 січня 2014 року обвинувальний акт щодо другого заявника був направлений до Антрацитівського міськрайонного суду Луганської області.

ВТРАТА МАТЕРІАЛІВ СПРАВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У 2014 РОЦІ, ЗМІНА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ПІДСУДНОСТІ СУДОВИХ СПРАВ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ПІДСУДНОСТІ СУДОВИХ СПРАВ

Унаслідок подій навесні та влітку 2014 року, які описані у справах «Хлебик проти України» (*Khlebiak v. Ukraine*) (заява № 2945/16, пункти 9–12, рішення від 25 липня 2017 року) та «Цезар та інші проти України» (*Tsezar and Others v. Ukraine*) (заява № 73590/14 та 6 ін., пункти 6–12, рішення від 13 лютого 2018 року), Уряд України втратив контроль над територією, де були скоєні стверджувані правопорушення та де розташовувалися суди першої інстанції та суд апеляційної інстанції.

Матеріали проваджень заявників залишилися на цій території.

На час розвитку цих подій перший заявник утримувався в Старобільській в'язниці, що була розташована на території, яка залишається під контролем Уряду України. Він перебував у цій в'язниці до моменту звільнення (див. пункт 33 цього рішення).

Під час цих подій або пізніше другий заявник переїхав до Київської області. Він має статус внутрішньо переміщеної особи.

20 серпня 2014 року за результатами проведення загальних зборів суддів Апеляційного суду ухвалено рішення про призупинення роботи суду через збройний конфлікт у регіоні.

У вересні 2014 року відповідно до Закону № 1632-VII (див. пункт 63 цього рішення) юрисдикція Алчевського міського суду Луганської області (суду першої інстанції у справі першого заявника) була передана Лисичанському міському суду Луганської області, а юрисдикція Антрацитівського міськрайонного суду Луганської області (суд першої інстанції у справі другого заявника) – Старобільському районному суду Луганської області.

У лютому 2015 року Апеляційний суд відновив свою діяльність у м. Северодонецьку, частині Луганської області, яка залишається під контролем Уряду України. Обласну прокуратуру було також перенесено до м. Северодонецька.

ПОДАЛЬШІ ПРОВАДЖЕННЯ

Перший заявник

1. Кримінальне провадження проти заявника та провадження в частині його затримання

11 березня 2015 року канцелярія Лисичанського міського суду Луганської області (суд, який замінив суд першої інстанції, див. пункт 17 цього рішення) відмовила в реєстрації клопотання першого заявника про зміну запобіжного заходу на такий, що не пов'язаний із позбавленням волі (див. пункти 55 та 56 цього рішення в розділі «Відповідні положення національного законодавства»). Канцелярія суду повідомила заявника, що оскільки в нього немає матеріалів справи кримінального провадження, то суд не може прийняти подане клопотання.

У квітні 2015 року Апеляційний суд Луганської області повідомив заявнику про те, що він може подати заяву до суду відповідно до положень статті 206 Кримінального процесуального кодексу від 2012 року (далі – КПК України) («Загальні обов'язки судді щодо захисту прав людини») (*habeas corpus*) до Старобільського районного суду Луганської області, за яким визначено територіальну підсудність справ щодо місця його затримання (див. пункт 59 цього рішення в розділі «Відповідні положення національного законодавства»).

7 квітня 2015 року заявник подав таку заяву до Старобільського районного суду Луганської області.

4 листопада 2015 року Старобільський районний суд Луганської області повідомив заявнику про те, що його заява перебуває на розгляді суду; для її ефективного розгляду він надіслав інформаційні запити до Державної судової адміністрації (орган, відповідальний за організацію технічних та адміністративних аспектів діяльності судів), Антитерористичного центру Служби безпеки України (орган, відповідальний за координацію військових дій України в регіоні на той час) та Місії Міжнародного комітету Червоного Хреста (МКЧХ) щодо можливої передачі справи з території, що не перебуває під контролем Уряду України. Заява заявника була розглянута після того, як були надані відповіді.

23 грудня 2015 року Старобільський районний суд Луганської області, розглянувши заяву заявника, відмовив у її задоволенні, встановивши, що заявник був ув'язнений на законних підставах на основі як його засудження, так і обрання запобіжного заходу на підставі вироку суду від 22 вересня 2010 року, що був чинним до закінчення строку на апеляційне оскарження (див. пункти 6 та 7 цього рішення). Суд апеляційної інстанції в межах повноважень, визначених процесуальним кодексом, міг змінити запобіжний захід щодо заявника.

3 лютого 2016 року заявник подав нову апеляційну скаргу на вирок, ухвалений судом першої інстанції, з обґрунтуванням відсутності доказів його вини.

19 лютого 2016 року заявник звернувся із клопотанням про продовження строку на подання апеляційної скарги. Апеляційний суд доручив суду першої інстанції надіслати йому матеріали справи.

22 березня 2016 року Старобільський районний суд Луганської області відхилив ще одну заяву заявника до суду відповідно до положень статті 206 КПК України, по суті, із тих самих причин, які вказані в його рішенні від 23 грудня 2015 року (див. пункт 23 рішення) щодо його заяви про звільнення.

1 червня 2016 року канцелярія Лисичанського міського суду Луганської області повернула заявнику заяву про зміну запобіжного заходу щодо нього із тримання під вартою на запобіжний захід, не пов'язаний із позбавленням волі. Заявника було поінформовано, що розгляд цього клопотання не належить до юрисдикції Лисичанського міського суду Луганської області та що вирішення всіх питань має бути направлено на розгляд суду апеляційної інстанції.

25 липня 2016 року заявник подав ще одну заяву до Старобільського районного суду Луганської області.

8 або 10 серпня 2016 року, під час підготовки до розгляду заяви, Старобільський районний суд Луганської області надіслав листи до Лисичанського міського суду Луганської області, Апеляційного суду, обласної прокуратури та Антитерористичного центру із проханнями надати інформацію щодо будь-якого можливого руху у справі заявника, імовірного розміщення матеріалів справи та вжиття заходів щодо їх передачі.

15 серпня 2016 року Апеляційний суд повідомив Старобільський районний суд Луганської області, що в нього в провадженні справи немає і що справа заявника ніколи не була зареєстрована в автоматизованій системі документообігу.

22 серпня 2016 року Лисичанський міський суд Луганської області направив відновлені матеріали справи (див. пункт 34 цього рішення) до Апеляційного суду для розгляду апеляційної скарги заявника у 2016 році.

31 серпня 2016 року Апеляційний суд відмовив у порушенні апеляційного провадження; рішення обґрунтовано тим, що відновлених матеріалів кримінальної справи не було достатньо для розгляду справи по суті.

27 вересня 2016 року Старобільський районний суд Луганської області звернувся до апеляційного суду із заявою проінформувати про рух справи заявника, зазначивши, що інформація потрібна для швидкого розгляду заяви заявника про звільнення в межах процедури *habeas corpus*.

12 жовтня 2016 року Старобільський районний суд Луганської області під час засідання ухвалив рішення про звільнення заявника з-під варти. Національним судом зазначено, що

заявник тримався під вартою на законних підставах як на основі його засудження, так і обраного запобіжного заходу, що зберігається до розгляду справи апеляційним судом. Водночас національний суд обґрунтував, що суд апеляційної інстанції не зміг розглянути апеляційну скаргу заявника через недостатність наявних матеріалів у справі (див. пункт 31 рішення), і дійшов висновку про те, що незрозуміло, коли розгляд провадження стосовно заявника може бути продовженим.

З урахуванням цієї невизначеності продовжуване тримання заявника під вартою суперечило б статті 5 Конвенції та конституційному положенню, що гарантує право на свободу (див. пункт 51 рішення), і він мав бути звільненим. Це було пов'язано з тим, що згідно з КПК України метою запобіжних заходів, таких як тримання під вартою, було забезпечення дієвості кримінального провадження, а отже, фактичне ув'язнення за відсутності провадження порушувало вимогу законності затримання (див. пункти 54 та 57 рішення). Національний суд посилався на положення КПК України в частині примату міжнародних договорів над положеннями Кодексу, обов'язкового характеру практики ЄСПЛ та принципу законності (див. пункти 53 та 54 рішення).

2. Відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження

18 березня 2016 року Лисичанський міський суд Луганської області задовольнив заяву заявника та відновив матеріали справи в кримінальному провадженні. У матеріалах справи містилися лише копії вироку Алчевського міського суду Луганської області та апеляційної скарги заявника.

21 липня 2016 року прокуратура Луганської області звернулася до Головного управління Національної поліції у Луганській області із клопотанням знайти доступні матеріали у справі заявника.

4 серпня 2016 року з метою надання відповіді на вищезазначений запит поліція повідомила прокуратуру, що було встановлено особу, у провадженні якої перебувала справа заявника у 2011 році, та збережено електронні копії деяких документів із справи. Поліція надіслала документи до прокуратури.

17 серпня 2017 року обласна прокуратура подала заяву про відновлення матеріалів справи в кримінальному провадженні щодо заявника на підставі документів, наданих поліцією. На додаток до матеріалів, які вже були в матеріалах (вирок суду першої інстанції та апеляційна скарга), прокуратура надала рішення щодо порушення провадження, об'єднання та виділення кримінального провадження, висновок експерта щодо відеозапису, висновок експерта щодо експертизи на поліграфі та супровідний лист, із яким справа надійшла до суду апеляційної інстанції.

13 вересня 2017 року суд постановив, що заява про відновлення матеріалів кримінальної справи у провадженні не відповідає формально-правовим вимогам, а саме не

визначено, у чому полягає необхідність відновлення (див. пункт 60 рішення у розділі «Відповідне положення національного законодавства»), і суд надав прокуратурі строк на усунення цього недоліку в 10 днів.

29 вересня 2017 року, зазначивши, що заява не була виправлена й мета відновлення матеріалів справи в межах кримінального провадження все ще не була визначена, суд повернув заяву до прокуратури, не розглянувши її по суті.

Другий заявник

22 серпня 2015 року обласна прокуратура повідомила другому заявнику про те, що міста Антрацит і Луганськ більше не перебувають під контролем Уряду України. Обласна прокуратура не мала матеріалів, пов'язаних зі справою заявника, і не знала, де перебуває справа.

Заявник отримав подібні листи від правоохоронних органів та Апеляційного суду.

Заявник подав заяву до Старобільського районного суду Луганської області (суд, який замінив суд першої інстанції, див. пункт 17 цього рішення), вимагаючи від суду відновлення матеріалів справи та припинення провадження у справі. Він надав зазначені листи та витяг із Єдиного реєстру досудових розслідувань.

15 січня 2016 року Старобільський районний суд Луганської області відхилив його заяву на тій підставі, що не було достатньо документів для відновлення справи, а також не було постановлено вироку у справі, а за змістом положень КПК України передбачено, що відновленню підлягають втрачені матеріали в тому кримінальному провадженні, яке завершилось ухваленням вироку суду (див. у розділі «Відповідні положення національного законодавства», п. 60 цього рішення). У рішенні Старобільського районного суду Луганської області зазначалося, що на нього може бути подана апеляційна скарга.

4 лютого 2016 року Апеляційний суд відхилив апеляційну скаргу заявника на рішення від 15 січня 2016 року, вказавши, що це рішення не підлягало оскарженню.

Заявник подав касаційну скаргу, аргументуючи тим, що його заява була заявою *sui generis* (особливою) через виняткову ситуацію в Луганській області; вона не могла бути розглянута виключно відповідно до правил відновлення втрачених матеріалів справи. У національному законодавстві не було чітко визначеної процедури вирішення таких ситуацій, і це порушувало його право на справедливий судовий розгляд справи впродовж розумного строку згідно зі статтею 6 Конвенції.

19 квітня 2019 року Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ своїм рішенням відхилив касаційну скаргу на тих самих підставах, що й суд апеляційної інстанції.

23 жовтня 2017 року заявник подав заяву з вимогою визнати факт підтвердження втрати матеріалів його справи, повернення грошової застави, яка була сплачена в межах кримінального провадження, та вилучення інформації про нього з Єдиного реєстру досудових розслідувань та бази даних Міністерства внутрішніх справ України щодо судимості.

5 січня 2018 року Старобільський районний суд Луганської області повернув заяву, не розглянувши її по суті, і встановив, що національне законодавство не передбачало такого провадження.

22 травня 2018 року Старобільський районний суд Луганської області постановив, що другий заявник більше не перебуває під заставою, і постановив повернути йому сплачені ним грошові кошти.

ВІДОМОСТІ ЩОДО СУДИМОСТЕЙ

Згідно з останніми заявами заявників (у лютому 2019 року) кримінальне провадження проти них ще тривало. У базі даних про судимості, що ведеться Міністерством внутрішніх справ України, визначено першого та другого заявників як обвинувачених у вбивстві та незаконному видобутку корисних копалин відповідно. Витяги з бази даних містять застереження про те, що інформація щодо записів, що ведуться Головним управлінням Національної поліції у Луганській області, була оновлена лише 4 вересня 2014 року.

Оцінка Суду

Щодо стверджуваного порушення пункту 1 статті 5 Конвенції стосовно першого заявника

Перший заявник у справі скаржився на те, що його тримання під вартою після подій 2014 року, що призвели до втрати матеріалів кримінального провадження, було незаконним згідно з пунктом 1 статті 5 Конвенції (право на свободу та особисту недоторканність). Заявник, посилаючись на рішення ЄСПЛ у справі *Creangă v. Romania*, стверджував, що за змістом положень національного законодавства не було «чітко визначено умови тримання під вартою», а отже, це залишило його у стані невизначеності щодо тривалості тримання під вартою до апеляційного розгляду його справи. Заявник також посилався на рішення національного суду про його звільнення (див. пункт 33 цього рішення). Він вважав, що це означало, що його затримали без достатньої правової підстави.

ЄСПЛ, ураховуючи зазначені вище твердження першого заявника, встановив, що не бачає підстав дійти іншого висновку, ніж у справі Хлебик (пункт 69 рішення).

У цій справі жоден із варіантів, визначених у пункті 89 рішення ЄСПЛ у справі Хлебик, не існував. Насправді перший заявник перебував значно менше часу під вартою, ніж було визначено вироком. Той факт, що національний суд був готовий звільнити його до закінчення строку відбування покарання, не може бути заперечений проти держави-

відповідача. Це обґрунтовано тим, що рішення щодо затримання заявника було кваліфіковано як досудове тримання під вартою згідно з національним законодавством. Однак, як було зазначено вище, згідно з Конвенцією його тримання під вартою підпадало під дію пункту 1 (а) статті 5 Конвенції. Кваліфікація дій національними органами державної влади за таких обставин була більш сприятливою для заявника і призвела до звільнення (пункт 70 рішення).

Таким чином, ця частина заяви є явно необґрунтованою та має бути відхилена відповідно до пунктів 3 (а) та 4 статті 35 Конвенції (пункт 71 рішення).

Щодо стверджуваного порушення пункту 4 статті 5 Конвенції стосовно першого заявника

Перший заявник у справі скаржився на те, що він не мав доступу до процедури, за допомогою якої можна було встановити законність його тримання під вартою та ухвалити рішення про звільнення, що порушувало положення пункту 4 статті 5 Конвенції (пункт 72 рішення).

Заявник, посилаючись на рішення ЄСПЛ у справі *Stollenwerk v. Germany*, стверджував, що пункт 4 статті 5 Конвенції є застосовним у його справі, оскільки національне законодавство визначило його взяття під варту як досудове тримання під вартою (пункт 74 рішення).

За результатами розгляду зазначеної скарги першого заявника у справі ЄСПЛ було встановлено нижченаведене.

У цій справі застосовується пункт 4 статті 5 Конвенції, оскільки національне законодавство передбачає, що особа тримається під вартою до того, як обвинувальний вирок у справі не набуде статусу остаточного, у тому числі під час апеляційного провадження (див. пункт 58 цього рішення та справа *Stollenwerk*, п. 36). Однак ця скарга є явно необґрунтованою з урахуванням таких причин (пункт 77 рішення).

ЄСПЛ повторює, що коли особа позбавлена волі на підставі обвинувального вироку, ухваленого компетентним судом, але підстави, що обґрунтовують позбавлення волі цієї особи, можуть змінюватися із плином часу, можливість звернення до органу, що відповідає вимогам пункту 4 статті 5 Конвенції, є необхідною (див. рішення у справі *Kafkaris v. Cyprus* (ухв.), № 9644/09, п. 58, від 21 червня 2011 року) (пункт 78 рішення).

Що стосується скарги заявника на те, що суд, який замінив суд першої інстанції, відмовив у розгляді його заяви про зміну запобіжного заходу, ЄСПЛ зазначає, що саме процедура *habeas corpus*, а не процедура зміни запобіжного заходу була відповідним способом розгляду його заяв про звільнення. Апеляційний суд повідомив йому про цей факт, і заявник подав таку заяву вже у квітні 2015 року (див. пункт 20 відповідного рішення), а отже, саме завдяки цій процедурі його клопотання про звільнення було задоволено (пункт 79 рішення).

Заявник не скаржився на те, що така процедура не проходила «швидко»; натомість, його скарга полягала в тому, що процедура призвела до різних результатів: у період із 23 грудня 2015 року по 22 березня 2016 року його заяви про звільнення були відхилені, а 12 жовтня 2016 року заява була задоволена і він був звільнений (див. пункти 23, 25 та 33 цього рішення) (пункт 80 рішення).

Однак така різниця в результатах, імовірно, була тісно пов'язана з причинами звільнення заявника, а саме відсутністю прогресу в розгляді його кримінальної справи (див. пункт 33 рішення). Щоб дійти такого висновку, національний суд повинен був спостерігати за рухом справи. Лише через певний проміжок часу національний суд міг із певним ступенем впевненості дійти висновку про відсутність прогресу в розгляді справи заявника. Отже, розвиток подій, на які скаржився заявник, не свідчить про порушення положень пункту 4 статті 5 Конвенції (пункт 81 рішення).

Таким чином, ця частина заяви є явно необґрунтованою та має бути відхилена відповідно до пункту 3 (а) та 4 статті 35 Конвенції (пункт 82 рішення).

Стверджуване порушення пункту 1 статті 6 Конвенції

Заявники скаржилися на тривалу неможливість розглянути їх справи та невизначеність щодо прогресу в розгляді їхніх справ у зв'язку із цим (пункт 83 рішення).

У справі Хлеб'як (згадана вище, п. 71, із подальшими посиланнями) ЄСПЛ вирішив, що відповідним питанням, на яке слід надати відповідь у справах такої категорії, було те, чи вжила держава-відповідач усіх доступних їй заходів для організації своєї судової системи таким чином, аби забезпечити ефективність здійснення прав, гарантованих статтею 6 Конвенції на практиці, як у справі заявника, у світлі давно встановленого принципу, згідно з яким Конвенція покликана гарантувати права, які є практичними та дієвими, а не теоретичними та ілюзорними; слід враховувати й обставини, за яких була порушена справа (пункт 102 рішення).

Оцінюючи виконання державою-відповідачем цього обов'язку, необхідно врахувати, чи вживали органи державної влади обґрунтованих заходів для пом'якшення, наскільки це можливо, негативних наслідків для заявника внаслідок відсутності доступу до матеріалів справи (див. справу Хлеб'як, згадану вище, де, оцінюючи відповідність положенням статті 6 Конвенції, ЄСПЛ визнав доречним те, що національні органи влади звільнили заявника з-під варти, п. 78) (пункт 103 рішення).

Заявники наполегливо закликали ЄСПЛ провести відмінність між їхніми справами та справою Хлеб'як, проте ЄСПЛ не вважає їхні аргументи щодо цього переконливими (пункт 104 рішення).

Що стосується тверджень заявників стосовно відсутності відповідної статистики та роз'яснень Верховного Суду, а також інших подібних аргументів (див. пункти 86 та 88 цього рішення), заявники не обґрунтували жодного зв'язку між цими передбачуваними

недоліками та їх конкретними справами і фактичними обставинами. Щодо їхнього аргументу, згідно з яким держава-відповідач повинна була запустити певні механізми міжнародного співробітництва для спроби відновити втрачені матеріали кримінального провадження (див. пункт 86 цього рішення), імовірно є те, що вони ніколи не зверталися з такими питаннями до національних органів влади (пункт 105 рішення).

У будь-якому разі ЄСПЛ не вважає за необхідне детально розглядати ці аргументи, враховуючи наведені нижче висновки щодо провадження у справі про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження (пункт 106 рішення).

У справі Хлебик (згадана вище, пункти 75 та 79) ЄСПЛ наголосив на особливій необхідності процедури відновлення матеріалів кримінального провадження в аналогічних справах. До того ж справи обох заявників порушують питання в цьому аспекті.

(b) Справа першого заявника

Національні органи влади надали деякі документи з матеріалів справи 4 серпня 2016 року (див. пункт 36 цього рішення), проте прокуратура подала заяву про відновлення матеріалів кримінального провадження лише 17 серпня 2017 року, тобто більше ніж через рік. Навіть тоді прокуратура подала клопотання, яке не відповідало вимогам національного законодавства, і, незважаючи на те, що національний суд вказав на такий формальний недолік 13 вересня 2017 року, прокуратура ніколи не намагалася його виправити (див. пункти 37 та 39 цього рішення) (пункт 108 рішення).

ЄСПЛ усвідомлює той факт, що обсяг матеріалів, доступних національним органам влади, був досить обмеженим (див. п. 37 цього рішення), і що може виникнути сумнів щодо того, чи було б цього матеріалу достатньо для ефективного розгляду апеляційної скарги заявника, обґрунтованої результатами деталізованої оцінки доказів у справі (див. пункт 8 рішення) (пункт 109 рішення).

Однак ЄСПЛ не повинен висловлювати припущення щодо висновку, до якого національні суди могли дійти у відповідному провадженні щодо відновлення матеріалів справи у кримінальному провадженні. Слід зауважити, що через недостатню ретельність із боку органів прокуратури національні суди не змогли розглянути питання щодо достатності матеріалів (пункт 110 рішення).

Ураховуючи зазначені вище міркування, ЄСПЛ дійшов висновку, що органи державної влади не вжили всіх доступних їм заходів для продовження строку розгляду справи першого заявника за таких обставин. Беручи до уваги такий висновок, немає необхідності в детальному вивченні інших аргументів заявника (пункт 111 рішення).

Отже, було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції стосовно першого заявника (пункт 112 рішення).

(c) Справа другого заявника

Справа другого заявника відрізняється від ситуації заявника у справі Хлебик (процитована вище, п. 25), оскільки національне законодавство не передбачає жодної процедури щодо відновлення матеріалів справи тоді, коли рішення суду не було проголошено, як у випадку другого заявника в цій справі (див. пункт 60 рішення) (пункт 113 рішення).

У зв'язку із цим національні суди ніколи не розглядали справу заявника по суті та не розглядали питання того, чи можливо відновити матеріали справи, навіть із джерел, які були зазначені заявником під час подачі заяви до ЄСПЛ (див. п. 96 цього рішення). ЄСПЛ також вважає переконливим аргумент заявника про те, що це запобігає будь-якій можливості скасування обвинувачень проти нього та припиненню провадження (див. п. цього 97 рішення) (пункт 114 рішення).

ЄСПЛ враховує той факт, що забезпечення поваги до прав заявника за Конвенцією вимагало законодавчих або інших аналогічних змін у національній законодавчій базі. Однак ЄСПЛ вважає, що національні органи державної влади повинні були провести такий розгляд, ураховуючи, що другий заявник, на відміну від першого заявника та заявника у справі Хлебик, не був засуджений судами будь-якого рівня; йому були пред'явлені обвинувачення у вчиненні менш тяжкого кримінального правопорушення, яке, мабуть, не мало прямого наслідку для прав третіх осіб за статтями 2 та 3 Конвенції (пункт 116 рішення).

Відповідно було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції стосовно другого заявника.

Висновок

Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд) щодо першого заявника.

Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо другого заявника.

Рішення в цій справі ухвалене Комітетом 11 лютого 2021 року та є остаточним.

Обставини справи

Ця справа стосувалась онлайн-повідомлення про проект рішення та рішення про продовження робочого часу мотокросової доріжки, розташованої в безпосередній близькості від приміщень та землі заявників – фонду та трьох громадян Нідерландів. За словами заявників, такий спосіб повідомлення перешкоджав їм у доступі до суду, оскільки вони не були обізнані про це рішення.

27 вересня 2013 року управління місцевої траси мотокросу подало заяву на отримання дозволу з подовження її годин роботи та діяльності. Провінція¹, у повноваження якої входить надання дозволів на здійснення такої діяльності, опублікувала онлайн-повідомлення про намір задовольнити цю заяву та жодних заперечень на це не отримала.

Уперше заявники дізналися про це рішення 4 листопада 2014 року та згодом подали скаргу до Палати адміністративної юрисдикції Державної Ради, вказуючи, зокрема, що не було зрозуміло, чи були коли-небудь опубліковані відповідні документи для цього рішення. Суд установив, що ця скарга була подана поза межами строку для оскарження, і зазначив, що оприлюднення в мережі «Інтернет» становило підходящу публікацію, що відповідала закону, Конвенції та усталеній практиці. Суд, зокрема, підкреслив, що Розпорядження про електронні повідомлення, яким було передбачено інтернет-повідомлення, уже набрало законної сили.

Посилаючись на пункт 1 статті 6 Конвенції та статтю 8 Конвенції, заявники, зокрема, скаржилися, що, повідомляючи про проект рішення та саме рішення про надання дозволу лише онлайн, органи влади порушили їхнє право на доступ до суду, оскільки вони не були обізнані як про проект рішення, так і про саме рішення.

Оцінка Суду

ЄСПЛ нагадав, що право на доступ до суду може бути обмежено з урахуванням того, що цей доступ залежить від регулювання державою.

ЄСПЛ погодився, що електронна комунікація між органами влади та громадянами може сприяти досягненню мети більшої доступності та кращого функціонування державної служби. Однак існує ризик, що деякі громадяни можуть залишитися поза увагою.

¹ Територіальний орган виконавчої влади в Нідерландах.

ЄСПЛ у цій справі зазначив, що повідомлення про проєкт рішення та про саме рішення було зроблено лише в мережі «Інтернет» і що скажчик міг би оскаржити це рішення лише в тому разі, якщо він уже висловив свою думку. Проте, беручи до уваги, зокрема, високі показники інтернет-покриття в Нідерландах та факт того, що практика оприлюднення повідомлень виключно онлайн-засобами вже мала місце впродовж певного періоду, висвітлювалась у місцевих газетах на час її запровадження, ЄСПЛ встановив, що заявники не надали жодних аргументів, які могли б дозволити Суду дійти висновку про незабезпечення їх чіткою, практичною та ефективною можливістю висловити свої погляди та подати скаргу.

Тому порушення пункту 1 статті 6 Конвенції в цьому разі не було.

Висновок

Відсутність порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 16 лютого 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

IANCU v. Romania (№ 62915/17)

Обставини справи

Суддя Л. Д. С., голова колегії суддів Вищого касаційного суду, яка відхилила скаргу заявниці на її засудження за пособництво та підбурювання до шахрайства, пішла у відставку відразу, як розглянули цю справу. Як наслідок, рішення Вищого суду було підписане від її імені суддею С. Т., Головою Вищого суду та чотирма іншими суддями колегії суддів, які брали участь у розгляді справи. Заявниця піддала критиці факт того, що рішення було підписане суддею С. Т., яка не брала участі в розгляді справи.

Оцінка Суду

ЄСПЛ не вбачив жодного порушення принципу безпосередності на етапі ухвалення рішення Вищим судом із таких причин.

Рішення суду було ухвалено колегією, на розгляд якої була передана скарга заявниці; ця сама колегія суддів розглянула її твердження та здійснила прямий аналіз доказів.

Згідно з національним законодавством проєкт рішення було складено помічником судді, який брав участь у судових засіданнях та обговореннях та від імені колегії суддів навів підстави для засудження. Тому ані втручання судді Л. Д. С., ані її можлива заміна суддею С. Т. не були необхідними на цьому етапі. Крім цього, суддя С. Т. не брала участі у складанні проєкту рішення суду.

Вищий суд установив, що докази в матеріалах справи обґрунтовували засудження заявниці, і ним було підтримано вирок суду першої інстанції після аналізу його змісту та проведення власної оцінки фактів справи та доказів. Тому обґрунтування суду супроводжувалося відповідними гарантіями.

Суддя Л. Д. С. більше не обіймала своєї посади на час завершення роботи над обґрунтуванням рішення, а тому вона об'єктивно не могла його підписати. Відповідно, це рішення було підписане замість неї суддею С. Т. згідно з національним законодавством та усталеною практикою Вищого суду. І все ж існував засіб правового захисту, за допомогою якого заявниця могла оскаржити таку неможливість.

Правило, згідно з яким рішення мають бути підписані всіма членами колегії суддів, застосовувалося Вищим судом за винятком тих випадків, коли суддя не міг його підписати. Проте підписання рішення всіма членами колегії суддів фактично не було загальним стандартом для всіх країн-членів РЄ. У той час як у деяких країнах рішення суду підписуються головуючим колегії, одноособово чи разом із працівником апарату суду, в

інших країнах суддя, який підписав рішення замість відсутнього судді, не обов'язково мав би бути одним із суддів, які брали участь у провадженні.

Окрім того, національне законодавство обмежувало допустимість підпису Головою Вищого суду лише тими справами, де суддя, який слухав справу, не мав змоги підписати рішення, тобто на етапі подальших обговорень та складання проєкту рішення. Суддя С. Т. не брала участі в судових обговореннях, а її неучасть у підготовці рішення підтверджувалася її письмовою запискою поряд із підписом, за якою вона розписувалася за суддю Л. Д. С., а не від власного імені. Таким чином втручання судді С. Т. не мало наслідків для результату справи; і тому не було змін у складі колегії суддів Вищого суду, які розглядали справу.

Зрештою, заявниці, яка користувалася допомогою захисника за власним вибором, попередньо була надана можливість повторного допиту свідків, і суд першої інстанції належним чином проаналізував відповідні показання. За цих обставин і з огляду на факт того, що виправдувальний вирок не був скасований на основі переоцінки достовірності показань свідків (порівняйте, *Dan v. the Republic of Moldova*), принципи справедливого судового розгляду не вимагали повторного заслуховування цих самих свідків.

Висновок

Відсутність порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 23 лютого 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

СТАТТЯ 8 КОНВЕНЦІЇ (ПРАВО НА ПОВАГУ ДО ПРИВАТНОГО І СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ)

N.Ç. v. Turkey (№ 40591/11)

Обставини справи

Справа стосувалася недоліків у кримінальному провадженні проти низки осіб, обвинувачених у злочинах проституції щодо 14-річної дитини.

У липні 2002 року дві жінки змусили Н. С., 1990 року народження, працювати з ними у сфері проституції. 8 січня 2003 року заявниця подала заяву щодо цих двох жінок та проти чоловіків, із якими мала сексуальні стосунки. Прокуратура порушила кримінальне провадження. Поліція ідентифікувала 28 підозрюваних. Заявницю було піддано низці медичних оглядів.

Між 14 та 21 січня 2003 року 27 підозрюваних були поміщені під варту слідчими суддями різних судів. 20 січня 2003 року прокурор подав до суду обвинувальний акт проти 28 осіб за підозрою у вчиненні зґвалтування дівчинки у віці до 15 років, «фальшивого ув'язнення для задоволення сексуальних бажань», підбурювання до заняття проституцією та участь у незаконному позбавленні волі.

24 січня 2003 року суд присяжних підтримав рішення про поміщення 27 підозрюваних на час досудового розслідування під вартою та вирішив провести слухання. Заявниця, її батьки та служба із захисту дітей при Міністерстві у справах сім'ї приєдналися до провадження як цивільні позивачі.

24 лютого 2003 року заявниця, її батько, 28 обвинувачених та представники сторін були присутні на судовому засіданні в суді присяжних. Зважаючи на делікатний характер цієї справи, громадськість було вилучено із зали судового засідання.

Того самого дня родичі деяких обвинувачених вчинили напад на Н. С. та її представників, як тільки вони покинули будівлю суду після судового засідання. Жодної відповіді на запит адвокатів заявниці стосовно вжиття заходів захисту отримано не було.

14 травня 2003 року суд присяжних відхилив нове клопотання представників Н. С., які просили передати справу на розгляд до іншого суду з міркувань безпеки. Також більшістю голосів суд присяжних вирішив звільнити 16 обвинувачених; 15 травня та 26 червня 2003 року інша частина обвинувачених була також звільнена.

28 вересня 2010 року, по завершенню 35-го судового засідання в цій справі, суд присяжних виправдав трьох обвинувачених за обвинуваченням у зґвалтуванні неповнолітньої за відсутністю доказів. Щодо обвинувачення у «примусовому ув'язненні для задоволення сексуальних бажань» стосовно кожного з місць, де утримувалася Н. С., суд присяжних змінив кваліфікацію цього злочину і встановив, що Н. С. сама погодилася

залишатися в цих місцях. Відзначивши, що строк давності кримінальної відповідальності за «добровільне позбавлення волі» вплив, суд виключив цю частину з обвинувачення щодо всіх обвинувачених. Суд присяжних також відхилив обвинувачення в підбурюванні до заняття проституцією щодо трьох обвинувачених, які співпрацювали з двома жінками.

Суд присяжних також вказав, що дії сексуального характеру з дитиною у віці до 15 років були суворо заборонені у всіх випадках статтею 414 Кримінального кодексу в попередній редакції, що є застосовною до обставин цієї справи, проте якщо потерпіла надала свою згоду, то має застосовуватися перший пункт цього положення; лише другий пункт визначав подію як злочин. У світлі висновку психіатра та деяких інших фактів суд присяжних визнав, що Н. С. не проявляла «повного небажання» і що доказів примусу з боку обвинувачених діяти саме таким чином до заявниці не було.

Зрештою, суд присяжних вирішив застосувати пункт перший статті 414 КК в попередній редакції та передбачені ним мінімальні розміри покарань до всіх обвинувачених, за винятком двох, і призначив різні строки позбавлення волі згідно з різними положеннями вказаного Кодексу.

13 березня 2003 року Н. С. було поміщено до спеціалізованої установи із захисту дітей у м. Малатї. Пізніше її було переведено до схожої установи в м. Аданї для психіатричного нагляду й далі направлено до м. Стамбула. Цей захід продовжували застосовувати до досягнення нею повноліття.

Посилаючись на статті 3, 6, 8 та 13 Конвенції, заявниця скаржилася, що їй не було надано професійної підтримки під час судового розгляду, що їй було принижено в присутності обвинувачених і що їй погрожували з їхнього боку, про що були обізнані органи судової влади. Заявниця також скаржилася, що два звинувачення були зняті за впливом строку давності і що покарання обвинуваченим було пом'якшено з причини належної поведінки під час суду. Заявниця вказувала, що їй не було захищено під час провадження, яке не було ефективним з огляду на тривалість та результат.

Посилаючись на статтю 14 Конвенції, вона стверджувала про дискримінацію за ознакою статі.

Оцінка Суду

Статті 3 та 8 Конвенції

ЄСПЛ зауважив, що скарги в цій справі пов'язані, по-перше, із захистом особистої недоторканості заявниці в рамках кримінального провадження із сексуального насильства щодо неї та, по-друге, з ефективністю розслідування. Сторонами не оскаржувався той факт, що поріг суворості, необхідний для вступу в дію статті 3 Конвенції, був досягнутий у справі заявниці.

Стосовно відсутності підтримки заявниці Суд зауважив, що із часу подання нею скарги 8 січня 2003 року й до 12 травня 2004 року на жодній із стадій провадження заявницю не супроводжували ані соціальний працівник, психолог чи інший експерт, ані поліція чи прокуратура під час судового розгляду в суді присяжних. Тому ЄСПЛ дійшов висновку, що заявниця під час судового розгляду не отримувала належної підтримки.

Щодо незахисту заявниці від обвинувачених ЄСПЛ зазначив, що жодних заходів для відокремлення заявниці від обвинувачених під час судового розгляду вжито не було. Під час декількох засідань до 26 червня 2003 року заявниця перебувала навпроти своїх кривдників, і вони були зобов'язані детально розповісти про погрози та зґвалтування, жертвами яких вона стала. У матеріалах справи не було вказівок на те, що заявниця клопотала про очну ставку або що це було необхідним для належної та ефективної реалізації прав захисту. Тому Суд вказав, що органи влади не провели належного врівноваження і не забезпечили захисту заявниці від обвинувачених у цій серйозній справі стосовно заняття проституцією та сексуального насильства над дитиною у віці до 15 років.

Що стосується випадків зґвалтування, то в матеріалах справи не пояснювалося, чому для встановлення фактів чи їх правової кваліфікації необхідно було встановити положення, у якому були вчинені сексуальні дії. Ці слухання мали бути надто травматичними для заявниці, і одне лише рішення про проведення закритого судового засідання без громадськості не було достатнім для захисту заявниці від заподіяння шкоди її гідності та втручання у приватне життя. На думку Суду, ці слухання заподіяли шкоду її особистій недоторканності та значно перевищили рівень незручностей, пов'язаних із дачею показань як жертви сексуального насильства та експлуатації. Тому вони в жодному разі не могли виправдати вимог справедливого суду для обвинувачених.

Щодо медичних оглядів Суд підкреслив, що заявницю оглядали десять разів на запит суду. Така надмірна й непояснювана кількість медичних оглядів, більшість із яких мали інтрузивний характер, становила недопустиме втручання у фізичну та психологічну недоторканість особи.

Що стосується відсутності безпеки, то по завершенню судового розгляду заявниця зіштовхнулася з агресивною поведінкою родичів обвинувачених, у зв'язку із чим 24 березня 2003 року був необхідний супровід поліції для того, щоб вона залишила місто. Органи влади не вжили жодних превентивних заходів щодо цього. Аналогічно матеріали справи не містили жодних вказівок на те, чому суд присяжних відмовив у передачі справи до іншого суду попри те, що це було звичайною практикою в кримінальних справах.

Щодо оцінки згоди жертви Суд відзначив, що на практиці надання еквівалентного значення згоді дитини у віці до 15 років не допускається за жодних обставин у межах справи, пов'язаної із сексуальною експлуатацією чи насильством. На думку Суду, розслідування та його висновки головним чином були сфокусовані на відсутності згоди.

Утім національні суди надали значної ваги «згоді» заявниці, визнаючи пункт 1 статті 414 КК в попередній редакції застосовним, проте не вказуючи, чому стверджені погрози та насильство з боку двох жінок та оплата сексуальних послуг обвинуваченими не відповідали критеріям, наведеним у пункті 2 цієї статті. Останнім передбачено більш тривалі строки позбавлення волі, посилаючись на «застосування примусу, насильства чи погроз» та «шахрайських способів, завдяки яким жертва не здатна чинити опір».

Тому Суд зазначив, що суди доклали значних зусиль для уникнення застосування пункту 2 статті 414 КК в попередній редакції, яка передбачає більш тривалі строки ув'язнення, та не продемонстрували жодного занепокоєння з приводу вразливості заявниці, якій на час подій було менше 15 років. Таке тлумачення, без урахування віку потерпілої, повністю суперечило об'єктивній оцінці делікатного контексту справи й захисту дитини, що стала жертвою сексуальної експлуатації.

Що стосується ефективності розслідування, Суд зауважив, що кримінальне провадження тривало приблизно 11 років, справа чотири рази розглядалася судами на двох рівнях юрисдикції. ЄСПЛ також зазначив, що непояснювана кількість медичних оглядів спричинила значні затримки у провадженні. Також мав місце непояснюваний період бездіяльності між липнем 2005 та червнем 2010 року, а також не було надано жодних причин тривалості перебування справи на розгляді Касаційного суду. Зрештою Суд підкреслив, що обвинувачення у фальшивому ув'язненні стосовно всіх обвинувачених, а також обвинувачення в підбурюванні до заняття проституцією одного з них були зняті за впливом строку давності. Тому ЄСПЛ вказав, що дії судових органів були цілком несумісні з вимогою оперативності та старанності в цій справі, що вимагало особливої конкретної уваги та абсолютного пріоритету для забезпечення захисту дитини.

ЄСПЛ визнав, що відсутність підтримки заявниці, відсутність захисту її від обвинувачених, необґрунтоване відтворення випадків зґвалтування, повторювані медичні огляди, відсутність спокійної та безпечної обстановки на слуханнях, оцінка згоди потерпілої, надмірна тривалість провадження і, зрештою, факт визнання двох обвинувачень такими, щодо яких вплив строк давності притягнення до відповідальності, становили серйозний випадок вторинної віктимізації заявниці. Поведінка національних органів влади була несумісною з обов'язком захисту дитини, яка стала жертвою сексуальної експлуатації та насильства.

Насамкінець ЄСПЛ визнав, що покращення судової системи Туреччини у 2005 році не мало жодного стосунку до розглядуваної справи, оскільки, за винятком факту того, що заявниця користувалася допомогою психолога під час дачі показань 12 травня 2004 року, ці зміни не застосовувалися до справи заявниці.

Тому ЄСПЛ зауважив, що спосіб, у який було здійснено провадження, не забезпечив ефективного застосування кримінального права, що порушило цінності, захищені статтями 3 та 8 Конвенції.

Скарга заявниці за статтею 14 Конвенції, подана 1 грудня 2018 року, була відхилена з мотивів неприйнятності за спливом 6-місячного строку, оскільки ці провадження завершилися у січні та березні 2014 року.

Висновок

Порушення статті 3 Конвенції (заборона катування).

Порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 9 лютого 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

СТАТТЯ 10 КОНВЕНЦІЇ (СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ)

RAMAZAN DEMİR v. Turkey (№ 68550/17)

Обставини справи

Справа стосувалася відмови адміністрації установи виконання покарань задовольнити запит заявника про надання доступу до певних інтернет-сайтів під час його досудового тримання під вартою у 2016 році.

Заявник – юрист, ув'язнений за обвинуваченням у членстві в терористичній організації та поширенні пропаганди на користь цієї організації, – звернувся до адміністрації установи виконання покарань із заявою про надання йому доступу до вебсайтів ЄСПЛ, Конституційного суду та Урядової газети з метою підготовки свого захисту та захисту у справах подальших клієнтів. Однак цей запит було відхилено.

Оцінка Суду

Оскільки доступ ув'язнених до певних вебсайтів задля підготовки та професійної реабілітації був передбачений національним законодавством, обмеження доступу заявника до вебсайтів ЄСПЛ, Конституційного суду та Урядової газети, що містили лише юридичну інформацію, яка була потенційно корисною для розвитку заявника, його професійної реабілітації та в його інтересах, становило втручання у його право на отримання інформації. Це втручання було передбачене законом та переслідувало легітимну мету запобігання заворушенням чи злочинам.

Обмежуючи доступ заявника до названих вебсайтів, рішення національних судів, як вбачається, головним чином ґрунтувалися на положеннях національного законодавства. Проте національні суди не надали достатніх пояснень, чому доступ заявника до цих вебсайтів не міг вважатися таким, що пов'язаний із його підготовкою та реабілітацією, оскільки такий доступ ув'язнених до мережі «Інтернет» був санкціонований національним законодавством, або чому заявника варто розглядати як ув'язненого, який становив певну небезпеку чи належав до незаконної організації, стосовно якого може бути обмежено доступ до вебсайтів на підставі тих самих положень закону.

Не було надано жодного пояснення, чому оскаржуваний захід був необхідним у світлі легітимної мети забезпечення порядку та безпеки в установі виконання покарань та запобігання злочину. Що стосується програм професійної підготовки та реабілітації, було ухвалено необхідні правила щодо використання ув'язненими мережі «Інтернет», що має контролюватись адміністрацією установ виконання покарань. Хоча міркування безпеки, на

які посилалися національні органи влади, можуть вважатися відповідними / доцільними, національні суди не здійснили жодного детального аналізу ризиків для безпеки, які, як стверджувалося, могли виникнути в результаті надання заявникові доступу до трьох вебсайтів, особливо з урахуванням того, що вони належать державним установам та міжнародним організаціям і заявник мав би доступ до цих сайтів лише за нагляду адміністрацією установи виконання покарань та за визначених нею умов.

ЄСПЛ вказав, що наведені органами влади причини для виправдання оскаржуваного заходу не були ані відповідними, ані достатніми, а сам захід з обмеження доступу до вебсайтів не був необхідним у демократичному суспільстві.

Висновок

Порушення статті 10 Конвенції (право на свободу вираження поглядів).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 9 лютого 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

GAWLIK v. Liechtenstein (№ 23922/19)

Обставини справи

Справа стосувалася лікаря, який висловив підозри про випадок евтаназії в лікарні. Поводячись таким чином, лікар вийшов за межі структури розгляду скарг у лікарні та подав заяву про вчинення кримінального правопорушення. Ця справа привернула значну увагу медіа.

Заявник у цій справі обіймав посаду заступника головного лікаря-терапевта в державній лікарні. Після вивчення певної медичної електронної інформації заявник установив, що його безпосередній керівник, лікар Н., незаконно практикував активну евтаназію на деяких пацієнтах. У зв'язку із цим заявник подав заяву про вчинення кримінального правопорушення до прокуратури. Після того як двоє зовнішніх медичних експертів дійшли висновку про відсутність активної евтаназії, кримінальне провадження стосовно лікаря Н. було припинено, а заявника було звільнено з посади без попереднього повідомлення. Заявник безуспішно оскаржував своє звільнення.

Оцінка Суду

Чи було втручання передбачене законом та чи переслідувало легітимну мету

Заявника було звільнено з посади лікаря-терапевта державної лікарні публічним фондом; його трудові відносини регулювалися приватним правом. Законність звільнення згодом була підтверджена Конституційним судом. За таких обставин оскаржуваний захід становив втручання державного органу у право заявника на свободу вираження своїх поглядів, яке було передбачене законом та переслідувало легітимну мету. Ця мета полягала в захисті ділової репутації та інтересів лікарні, зокрема її зацікавленості в професійних трудових відносинах, заснованих як на взаємній довірі, так і на репутації головного лікаря Н., що була під впливом тверджень заявника про вчинювану евтаназію.

Необхідність втручання в демократичному суспільстві

ЄСПЛ зіслався на шість критеріїв відповідно до своєї усталеної практики стосовно розгляду пропорційності, необхідності та наявності втручання у право заявника на свободу вираження поглядів. Насамперед Суд зазначив, що Конституційний суд у своїй оцінці скарги заявника посилався на ці критерії:

1. Інтерес суспільства в розголошенні інформації: ЄСПЛ погодився з Конституційним судом, що громадськість проявляє значний інтерес до медичного лікування в державних установах, яке відповідає сучасним вимогам, та до розкритої заявником інформації. Ця інформація стосувалася підозр у вчиненні серйозних правопорушень, а саме вбивства

декількох вразливих та беззахисних пацієнтів у державній лікарні, а так само ризику повторення таких правопорушень.

2. *Автентичність / достовірність розголошеної інформації*: проте національні суди на основі двох висновків зовнішніх медичних експертів вирішили, що неодноразові підозри заявника були явно необґрунтованими. Заявник не ознайомлювався зі всією медичною інформацією пацієнтів у паперовому вигляді, у той час як медичні експерти зробили це та без жодних застережень дійшли висновку, що відповідні пацієнти отримували необхідне та виправдане паліативне лікування. З урахуванням цих висновків національні суди посилалися на прийнятну оцінку відповідних фактів.

ЄСПЛ підкреслив, що інформація, розголошена викривачами / інформаторами, може охоплюватися статтею 10 Конвенції лише за певних обставин, за яких така інформація надалі може бути помилковою чи не може бути доведена. Зокрема, від особи, яка добросовісно подала заяву про вчинення кримінального правопорушення, було б необґрунтовано вимагати передбачення / очікування того, що розслідування може призвести до обвинувачення чи припинення провадження (*Heinisch v Germany*). Проте за цих обставин відповідна особа має дотримуватись обов'язку перевірити, наскільки дозволяють обставини, достовірність та надійність інформації. Такий підхід також відображений у відповідних документах Ради Європи.

У цій справі заявник обґрунтовував свої твердження про активну еутаназію лише на основі інформації, відображеної в електронних медичних картках, які, як було йому відомо як практикуючому лікарю цієї лікарні, не містили повної інформації про стан здоров'я пацієнтів. Заявник не вивчав паперових медичних карток, що містили комплексну інформацію. Національні суди з'ясували, що якби заявник зробив це, то міг би відразу визнати необґрунтованість своїх підозр, а тому він діяв безвідповідально. У силу обов'язків та відповідальності, притаманних реалізації права на свободу вираження поглядів, гарантії статті 10 Конвенції розповсюджуються на викривачів лише в тому разі, якщо вони діють з метою розголошення інформації, що була точною та достовірною, та згідно з професійною етикою.

Це стосується, зокрема, випадків, коли відповідна особа, як і заявник – заступник головного лікаря – має високу посаду та кваліфікацію й обов'язок проявляти лояльність та розсудливість до свого роботодавця.

Суд не втратив із поля зору той факт, що заявник у світлі тлумачення ним інформації в електронних медичних картках мав би зробити висновок, що варто вжити невідкладних заходів із зупинення ймовірної практики. Проте оскільки заявник як заступник головного лікаря міг би вивчити паперові медичні картки в будь-який момент, така перевірка не зайняла б багато часу. Зважаючи на серйозність твердження про активну еутаназію, ЄСПЛ погодився з висновками національних судів, що заявник був зобов'язаний здійснити таку

перевірку, проте не зробив цього. Тому він не провів ретельної перевірки тією мірою, якою йому дозволяли обставини, щоб з'ясувати, чи була розголошена інформація достовірною та точною.

3. Шкода роботодавцеві: твердження про застосування активної евтаназії в державній лікарні, без сумніву, зашкодило діловій репутації лікарні-роботодавця та підірвало довіру населення до державного своєчасного медичного лікування в єдиній державній лікарні Ліхтенштейну. Суд далі зазначив, що це зашкодило й особистій та професійній репутації іншого персоналу лікарні, а саме лікаря Н. Хоча спочатку заявник не висловлював свої твердження публічно, а розголосив їх шляхом подачі кримінальної заяви, упродовж триваючих розслідувань його твердження стали відомими широкому загалу та неодноразово обговорювалися національними ЗМІ, що підвищувало шкідливий вплив. У цій справі, коли обґрунтованість такої підозри не була достатньо перевірена до розголошення інформації, суспільний інтерес у її отриманні не міг переважати над інтересами роботодавця та лікаря Н. у захисті своєї репутації.

4. Наявність альтернативних шляхів для розголошення: від заявника не можна було очікувати, що спочатку він висловить свої підозри безпосередньому керівнику, лікарю Н., якого вони безпосередньо стосувалися. Щодо внутрішнього каналу звітності не було продемонстровано, що анонімні повідомлення про порушення завдяки цій системі не опрацьовуються лише лікарем Н. Тому заявник міг законно виходити з припущення, що виправлення порушення не можна отримати таким самим чином. Суд залишив відкритим питання того, чи був заявник зобов'язаний висловити свої підозри або члену ради лікарні, або її керівнику перед тим, як подати кримінальну скаргу. Хоча вони здаються ефективними альтернативними шляхами розголошення, здатними швидко усунути будь-які недоліки, правопорушення, у яких підозрював свого керівника заявник, були серйозними, а тому існувала можливість того, що він сам може бути відповідальним у разі нерозголошення інформації про такі правопорушення.

5. Мотиви заявника в розголошенні: національні суди не встановили, що заявник діяв з особистих мотивів. ЄСПЛ не вбачив підстав для сумніву в тому, що заявник діяв, вважаючи, що ця інформація була правдивою і що її розголошення відповідало суспільним інтересам.

6. Суворість санкції: звільнення заявника без повідомлення становило найсуворішу санкцію, яка була передбачена трудовим законодавством. Вона мала негативні наслідки для його професійної кар'єри, заявник разом із сім'єю покинув Ліхтенштейн у зв'язку із втратою ним дозволу на проживання як іноземця без роботи. Що стосується розголошення в ЗМІ, така санкція мала певний стримувальний ефект на інших працівників лікарні та медичної сфери загалом, принаймні щодо прямого розголошення підозр та недоліків зовнішнім органам.

Загалом, як установили національні суди, втручання у право заявника на свободу вираження поглядів, зокрема його права розповсюджувати інформацію, було пропорційним переслідуваній легітимній меті та необхідним у демократичному суспільстві.

Висновок

Відсутність порушення статті 10 Конвенції (свобода вираження поглядів).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 16 лютого 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

СТАТТЯ 14 КОНВЕНЦІЇ (ЗАБОРОНА ДИСКРИМІНАЦІЇ)

JURČIĆ v. Croatia (№ 54711/15)

Обставини справи

Справа стосувалася відмови заявниці в медичному страхуванні роботодавцем на період вагітності. Органи державної влади заявляли, що нещодавно підписаний трудовий договір був фіктивним і що заявниця взагалі не повинна була розпочинати працювати під час проходження процедури штучного запліднення *in vitro*.

Заявниця працювала майже безперервно з 1993 року до 1 листопада 2009 року. 17 листопада 2009 року вона пройшла процедуру штучного запліднення *in vitro*. 27 листопада заявниця обійняла посаду в компанії в м. Спліті, а потім була зареєстрована в хорватській системі медичного страхування. Вона дізналася про свою вагітність у грудні, і їй було надано відпустку у зв'язку зі складним перебігом вагітності.

Заявниця подала заяву на виплату лікарняних. Органи державної влади вирішили перевірити статус медичного страхування заявниці. Вони взагалі відмовили їй у страхуванні на випадок безробіття, вважаючи, що її працевлаштування було фіктивним і спрямованим виключно на отримання виплат під час її вагітності. Органи державної влади також вказали, що за станом здоров'я вона була непридатною до роботи у віддаленому місті, зважаючи на штучне запліднення.

Заявниця звернулася до суду, вказуючи, що була піддана дискримінації за ознакою статі як жінка, яка отримала штучне запліднення. Вищий адміністративний суд (ВАС) відхилив позов заявниці; рішення ВАС Конституційний суд залишив без змін.

Заявниця також звернулася до Уповноваженого (омбудсмена) з питань гендерної рівності, який установив, що тлумачення органами державної влади справи заявниці ґрунтувалося на тому, що кожна жінка, яка пройшла процедуру штучного запліднення або була вагітна, насправді не може бути працевлаштована жодним роботодавцем.

Посилаючись на статтю 14 Конвенції (заборона дискримінації), розглянуту в поєднанні зі статтею 1 Першого протоколу до Конвенції (захист права власності), заявниця скаржилася на скасування медичного страхування, підкресливши, що це було результатом дискримінації її як жінки, яка проходить процедуру штучного запліднення *in vitro*.

Оцінка Суду

Уряд стверджував, що ставлення до заявниці було таким самим, як і до будь-якої жінки, яка прагнула отримати вигоду від фіктивних трудових договорів. Рішення було ухвалене з урахуванням необхідності захисту державного бюджету.

Насамперед ЄСПЛ зазначив, що рішення про відмову в медичному страхуванні на основі працевлаштування, яке було визнано фіктивним через вагітність заявниці, може бути прийнято лише щодо жінки.

Тому у випадку заявниці таке рішення становило різницю в ставленні за ознакою статі. Крім того, ЄСПЛ наголосив, що фактична вагітність сама по собі не може бути шахрайською і що фінансові зобов'язання, покладені на державу під час вагітності жінки, самі по собі не можуть бути достатньо вагомими причинами, щоб виправдати різницю в ставленні за ознакою статі.

У справі ЄСПЛ зазначив, що заявниця була працевлаштована невдовзі після проходження процедури штучного запліднення та що органи державної влади мали право перевірити достовірність фактів, на підставі яких вона була застрахована. Водночас ЄСПЛ вважає, що практика адміністративного суду, надана Урядом Хорватії, є загалом проблематичною, оскільки це вказує на те, що такі перевірки на практиці часто орієнтовані на вагітних жінок.

ЄСПЛ зазначив, що, вирішуючи справу заявниці, національні органи влади обмежилися висновком, що внаслідок процедури штучного запліднення вона була непридатною за станом здоров'я обіймати відповідну посаду, розуміючи, що повинна утримуватися від цього, допоки її вагітність не буде підтверджена.

Такий підхід суперечив положенням як національного, так і міжнародного законодавства та був рівноцінним відмові заявниці в пошуку роботи через її вагітність. На думку ЄСПЛ, лише цього було достатньо для висновку, що вона зазнала дискримінації за ознакою статі.

Крім того, ЄСПЛ зазначив, що органи державної влади в Хорватії не довели, як працевлаштування заявниці було шахрайським, оскільки на момент прийому на роботу вона не могла знати, чи була процедура штучного запліднення успішною, та не мала жодного юридичного обов'язку повідомити про це свого роботодавця. Органи державної влади також не перевіряли, чи вона фактично приступила до роботи, чи процедура штучного запліднення, яку вона перенесла, вимагала відсутності її на роботі за станом здоров'я.

Зрештою ЄСПЛ попередив, що гендерні стереотипи з боку органів влади, зазначені у справі заявниці, є серйозною перешкодою на шляху досягнення реальної суттєвої гендерної рівності – однієї з головних цілей держав-членів Ради Європи.

Наголошуючи, що відмова працевлаштувати або надати допомогу, пов'язану з працевлаштуванням, вагітній жінці з причини її вагітності становить пряму дискримінацію

Огляд рішень Європейського суду з прав людини

за ознакою статі, ЄСПЛ дійшов висновку, що різниця в поводженні із заявницею не була об'єктивно виправданою, що призвело до порушення її конвенційних прав.

Висновок

Порушення статті 14 Конвенції (заборона дискримінації) у поєднанні зі статтею 1 Першого протоколу до Конвенції (захист права власності).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 4 лютого 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

СТАТТЯ 1 ПЕРШОГО ПРОТОКОЛУ ДО КОНВЕНЦІЇ (ЗАХИСТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ)

ТОКЕЛ v. Turkey (№ 23662/08)

Обставини справи

Справа стосується нібито несанкціонованого використання запатентованого заявником винаходу – конвеєрної стрічкової системи для сушки чаю «Чайкуром» – Генеральним директором чайних підприємств, що було державним підприємством (далі – Підприємство).

У липні 1991 року заявник подав заявку на сертифікацію його конвеєрної стрічки як власного винаходу, яку отримав у серпні 1992 році. Тим часом у травні та червні 1991 року Підприємство встановило ту саму систему на одній зі своїх фабрик і склало п'ятирічний план її встановлення ще на двадцяти п'яти заводах. Рада Міністрів схвалила інвестиційний план Підприємства в жовтні 1991 року, тобто після подачі заявки на патент заявником.

У березні 1993 року Підприємство подало цивільний позов до суду загальної юрисдикції м. Трабзона про анулювання сертифіката заявника на винахід. Підприємство в основному стверджувало, що система є його оригінальним проектом, який заявник скопіював, використовуючи свої контакти серед співробітників Підприємства. Рішенням суду у травні 1994 року позовні вимоги були відхилені на основі двох експертних звітів, за змістом яких встановлено, що заявник розробив винахід. На підставі скарги Підприємства Касаційний суд скасував рішення суду в січні 1995 року, зазначивши, що суд першої інстанції повинен був отримати інший експертний висновок, який би встановив, чи відповідав винахід критерію новизни.

Згідно з новими експертними висновками винахід заявника відповідав вищезазначеному критерію та цивільний суд знову відхилив позов Підприємства в березні 2001 року. Касаційний суд підтримав це рішення в листопаді 2001 року; у березні 2002 року цей суд відхилив заяву Підприємства про зміну рішення.

У другому провадженні, що мало місце у 2002 році, заявник звернувся з позовом до місцевого цивільного суду, вимагаючи компенсації та припинення використання Підприємством свого винаходу на восьми його заводах. Він стверджував, що Підприємство використовувало запатентований винахід на своїх заводах без його дозволу, враховуючи, що незважаючи на остаточне рішення у справі, порушеній саме Підприємством, останнє продовжувало використовувати його запатентований винахід незаконно, без відповідної плати.

Експерти дослідили питання того, чи є використання Підприємством цього винаходу попереднім використанням. Справді, Підприємство почало використовувати систему в

травні 1991 року, за два місяці до того, як заявник подав заявку на видачу свідоцтва про винахід. Експерти констатували, що використання Підприємством системи не виходило за межі його розумних потреб, а отже, було попереднім використанням. У суді першої інстанції заявник стверджував, що, припускаючи, що були дотримані інші умови попереднього використання, право Підприємства на попереднє використання стосувалося лише першого заводу, на якому він установив систему. Суд відхилив позов заявника в жовтні 2005 року. Касаційний суд залишив це рішення без змін у травні 2007 року, заявивши, що використання Підприємством винаходу не може бути обмежене лише одним заводом, оскільки це державне підприємство, інвестиційні плани якого схвалені Радою міністрів. Касаційний суд відхилив клопотання, подане заявником, про зміну цього рішення у грудні того самого року.

Посилаючись на статтю 1 Першого протоколу до Конвенції (захист права власності), заявник скаржився на порушення його права на мирне користування (володіння) своїм майном.

Оцінка Суду

(а) Чи було втручання

ЄСПЛ вважає, що незважаючи на твердження Уряду про те, що не було втручання у право заявника на власність, оскільки використання Підприємством запатентованого винаходу заявника було засноване на його праві на попереднє використання, втручанням, про яке йде мова в цій справі, було використання системи як такої, незалежно від того, чи було це виправдано попереднім використанням, чи ні. Це використання розпочалося незадовго до того, як заявник подав заявку на реєстрацію патенту на винахід, продовжувалося протягом тривалого періоду та поширювалося на інші заводи Підприємства до закінчення терміну дії патенту заявника у 2008 році. У зв'язку із цим ЄСПЛ зазначає, що спір щодо дійсності патенту заявника в період між 1991 і 2008 роками, протягом яких Підприємство використовувало запатентований винахід, про який йде мова, без будь-якого дозволу, відсутній (пункт 69 рішення).

Відповідно ЄСПЛ вважає, що використання Підприємством предмета патенту заявника було втручанням у його майнові права в розумінні статті 1 Першого протоколу до Конвенції. Стверджуючи про це, він обмежив свою оцінку відповідності цього втручання умовам, установленим статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, щодо умов використання Підприємством предмета патенту на восьми заводах, що стосуються розгляду справи, до закінчення терміну дії патенту заявника у 2008 році (пункт 70 рішення).

Як ЄСПЛ неодноразово зазначав, стаття 1 Першого протоколу до Конвенції містить три правила: перше правило, викладене в першому реченні першого абзацу, має загальний характер і проголошує принцип мирного володіння майном; друге правило, яке міститься в

другому реченні першого абзацу, стосується позбавлення майна й підпорядковує його умовам; третє правило, зазначене в другому абзаці, визначає, що держави мають право, серед іншого, контролювати використання майна відповідно до загальних інтересів. Друге і третє правила, які стосуються конкретних випадків втручання в мирне володіння майном, слід розглядати у світлі загального принципу, викладеного в першому правилі (див., серед іншого, рішення ЄСПЛ у справі *Ališić and Others v. Bosnia and Herzegovina, Croatia, Serbia, Slovenia and the former Yugoslav Republic of Macedonia*, згадане вище, п. 98, та цитовані справи) (пункт 71 рішення).

ЄСПЛ зазначає, що втручання, яке є предметом розгляду в цій справі, не може бути віднесеним до конкретної категорії. Тому справу більш доцільно розглядати у світлі загального правила, викладеного в першому реченні першого абзацу статті 1 Першого протоколу до Конвенції (див. *Beyeler v. Italy* [ВП], № 33202/96, п. 106, ЄСПЛ 2000-I) (пункт 72 рішення).

(b) Законність втручання

ЄСПЛ повторює, що перша й найважливіша вимога статті 1 Першого протоколу до Конвенції полягає в тому, що будь-яке втручання державного органу в мирне володіння майном має бути законним: друге речення першого пункту дозволяє позбавлення права власності лише «за умов, передбачених законом», а другий абзац вказує, що держави мають право контролювати використання власності, застосовуючи «закони». Крім того, верховенство права – один з основних принципів демократичного суспільства – притаманне всім статтям Конвенції (див. *Broniowski v. Poland* [ВП], № 31443/96, п. 147, ЄСПЛ 2004-V) (пункт 73 рішення).

Принцип законності також передбачає певну якість застосованих положень національного законодавства. У зв'язку із цим слід зазначити, що, говорячи про «закон», стаття 1 Першого протоколу до Конвенції відсилає до тієї самої концепції, на яку посилається Конвенція в інших положеннях при використанні цього терміна (див., наприклад, *Vistiņš and Perepjolkins v. Latvia* [ВП], № 71243/01, п. 96, рішення від 25 жовтня 2012 року). Таким чином, правові принципи, на яких базується втручання, повинні бути достатньо доступними, точними та передбачуваними у їх застосуванні (див., серед іншого, справу *Beyeler*, згадану вище, пункти 109–10). Зокрема, правова норма є «передбачуваною», коли вона передбачає засоби захисту від свавільного втручання державних органів (див. *Centro Europa 7 S.r.l. and Di Stefano v. Italy* [ВП], № 38433/09, п. 143, ЄСПЛ 2012) (пункт 74 рішення).

Ураховуючи обставини цієї справи, ЄСПЛ зазначає, що суд цивільної юрисдикції в м. Трабзоні відхилив клопотання заявника про запобігання втручання Підприємства у його патентні права та його вимогу про компенсацію, встановивши, що оскаржуване втручання ґрунтувалося на праві попереднього використання Підприємства, що зазначено у статті 77

Законодавчого указу № 551 про захист патентів. Як зазначалося вище, Законодавчий указ № 551 був нормативно-правовим актом, прийнятим у 1995 році в контексті включення Туреччиною Угоди про торговельні аспекти інтелектуальної власності (далі – ТРІПС) до системи національного законодавства. Право на попереднє використання регулювалося цим законодавчим указом згідно з відповідними положеннями угоди ТРІПС та Паризької конвенції, за змістом яких відповідно дозволено державам-членам передбачати винятки з виключних прав, наданих патентом, та захищати права, набуті третіми особами до дати першої заявки на патент. Однак хоча таке право було передбачено Паризькою конвенцією, яка була ратифікована Туреччиною ще в 1925 році, права третіх осіб, які використовували або готувались до використання винаходу до реєстрації свого патенту, не регулювалися законом щодо видачі свідоцтв на винаходи від 1879 року, які діяли в 1991 році, коли Підприємство почало використовувати систему на своєму заводі, а заявник отримав свідоцтво про винахід (пункт 75 рішення).

ЄСПЛ повторює, що законодавчий орган не має перешкод приймати нові ретроспективні положення для регулювання прав, що виникають згідно із чинними законами в цивільних питаннях (див. *Saliba v. Malta*, № 4251/02, п. 39, рішення від 8 листопада 2005 року). Однак він зазначає, що Законодавчий декрет № 551 не набрав чинності з ретроспективною силою, оскільки Тимчасова стаття 1 чітко встановлювала, що заявки на патенти, подані до набрання ним чинності, регулюватимуться положеннями, чинними на момент подання заявки (див. пункт 39 цього рішення). Відповідно у травні 1991 року, тобто коли Підприємство почало встановлювати систему сушки чаю на своїй фабриці в м. Пазаркої незадовго до подання заявки на патент заявником, законодавчої бази, яка б передбачала виняток із виключних прав власника патенту через попереднє використання третьою стороною, не було. У цьому контексті ЄСПЛ також зазначає, що Уряд не надавав будь-якої судової практики, згідно з якою право на попереднє використання могло існувати за національним правопорядком у відповідний час, а національні суди не застосовували її. Далі ЄСПЛ зазначає, що в червні 1991 року рада директорів Підприємства ухвалила інвестиційний план для встановлення системи сушки чаю, яка стала предметом заявки на патент, і запропонувала встановити її на двадцяти п'яти інших заводах протягом п'яти років за рахунок фінансових вигод, які вони принесуть. Цей план було схвалено Радою Міністрів у жовтні 1991 року, коли заявник уже мав дійсний патент на винахід (див. пункти 6–8 цього рішення) (пункт 76 рішення).

ЄСПЛ не вважає аргументи Уряду щодо результатів позовів, поданих заявником проти приватних чайних компаній, такими, що мають значення для цілей цієї справи. Він також не може врахувати його твердження, що оскаржують новизну винаходу заявника, оскільки це питання було вирішено остаточним судовим рішенням на користь заявника в кінці

провадження, розпочатого Підприємством щодо анулювання його патенту (пункт 77 рішення).

З огляду на вищевикладене ЄСПЛ вважає, що втручання у право заявника на мирне володіння своїм майном не може вважатися законним у розумінні статті 1 Першого протоколу до Конвенції (пункт 78 рішення).

Ураховуючи це, ЄСПЛ не зобов'язаний визначати, чи переслідувало втручання законну мету, і якщо так, чи було досягнуто справедливого балансу між вимогами загальних інтересів суспільства та захистом основних прав особи (пункт 79 рішення).

Висновок

Порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції (захист права власності).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 9 лютого 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

Рішення ЄСПЛ, ухвалені проти України

Стаття 2 Конвенції (право на життя)

KAPLATYY v. Ukraine (№ 39997/17): неефективність розслідування обставин смерті колишньої дружини заявника, що, імовірно, не була природною – порушення

GOROPATSKIY AND OTHERS v. Ukraine (№ 63243/13 та 5 інших): неефективність розслідування насильницької смерті родичів заявників за відсутності доказів причетності до неї представників держави – порушення

BRENKO AND OTHERS v. Ukraine (№ 29361/18 та 2 інших): неефективність розслідування обставин смерті сина заявника – порушення

Стаття 3 Конвенції (заборона катування)

ZAYARNYUK v. Ukraine (№ 2806/18): неотримання належної медичної допомоги під час ув'язнення – порушення

LADAN AND GULTYAYEV v. Ukraine (№ 66139/16 та 17491/19): неотримання належної медичної допомоги під час ув'язнення та недотримання інших статей Конвенції – порушення

GLEBOV v. Ukraine (№ 53192/18): неналежні умови ув'язнення та відсутність ефективного засобу правового захисту щодо цього – порушення

MOLCHENKO AND PAVLENKO v. Ukraine (№ 64639/19 та 64649/19): неналежні умови ув'язнення та відсутність ефективного засобу правового захисту щодо цього – порушення

VYSOTSKYY AND OTHERS v. Ukraine (№ 59753/19 та 2 інших): неналежні умови ув'язнення та відсутність ефективного засобу правового захисту щодо цього та недотримання інших статей Конвенції – порушення

Стаття 5 Конвенції (право на свободу та особисту недоторканність)

STUZHUK v. Ukraine (№ 48021/13): надмірна тривалість досудового тримання заявника під вартою та недотримання інших статей Конвенції – порушення

GRANKOV v. Ukraine (№ 16800/16): відсутність доступу до процедури перегляду законності тримання під вартою та здійснюваного права на компенсацію у зв'язку з порушенням його прав – порушення

MALYUK AND OTHERS v. Ukraine (№ 16014/18 та 3 інших): надмірна тривалість досудового тримання заявника під вартою та недотримання інших статей Конвенції – порушення

GORBENKO AND KOLBATOV v. Ukraine (№ 28856/19 та 37422/19): надмірна тривалість досудового тримання заявника під вартою та недотримання інших статей Конвенції – порушення

Стаття 6 Конвенції (право на справедливий суд)

KNARKOVSKIY v. Ukraine (№ 41602/19): надмірна тривалість цивільного провадження та відсутність ефективного засобу правового захисту у зв'язку із цим – порушення

KOLODIY v. Ukraine (№ 51722/19): надмірна тривалість цивільного провадження та відсутність ефективного засобу правового захисту у зв'язку із цим – порушення

Огляд рішень Європейського суду з прав людини (лютий 2021 року). Рішення за період із 01.02.2021 по 28.02.2021 / Відпов. за вип.: О. Ю. Тарасенко, Д. П. Мордас, Р. Ш. Бабанли. – Київ, 2021. – 60 стор.

Застереження:

1. Огляд окремих судових рішень, зокрема і їх переклад, здійснюють працівники департаменту аналітичної та правової роботи Верховного Суду з використанням матеріалів, розміщених на вебсайтах Європейського суду з прав людини:

<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>

<https://hudoc.echr.coe.int>

2. Огляд рішень здійснено з метою ознайомлення з їх коротким змістом. Для повного розуміння суті висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним на вебресурсах Європейського суду з прав людини.

3. Інформація має суто допоміжний та довідковий характер та не має на меті висвітлити суть усієї проблематики, яка вирішується відповідними судовими рішеннями.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua